

LEM 2021

100 ROCZNICA URODZIN

O P O L E 2 0 2 1

ALFABET STANISŁAWA LEMA

ANAGRAM

Dosyć, że Triody znikł, ledwo „Awruk!” krzyknąć zdołał, słowo ulubione, zawołanie bitewne rodu.

„Bajki robotów”

BYT

– Może i Bóg istnieje tylko czasami? – rzucił niegłośnie Inspektor. Pochylił się do przodu i z niewidzialną twarzą słuchał tego, co Gregory z takim trudem wyrzucał z siebie, nie śmiejąc nań spojrzeć.

– Może – obojętnie odparł Gregory. – A przerwy w jego istnieniu są bardzo długie, wie pan?

Wstał, podszedł do ściany i wpatrzył się niewidzącymi oczami w jakąś fotografię.

– Może i my... – zaczął i zawahał się – ... i my jesteśmy tylko czasami, to znaczy: raz mniej, niekiedy prawie znikamy, rozplywamy się, a potem nagłym skurczem, nagłym wysiłkiem, scalając na chwilę rozpadające się rojowisko pamięci... na dzień stajemy się...

„Śledztwo”

CZAS

Wiedza sama musi zastąpić przesąd, ale do tego potrzebny jest czas.

„Cyberiada”

EWOLUCJA

[Sa] trzy zasady pozwalające nieomylnie wykrywać społeczności najwyżej rozwinięte. Są to Reguły Śmieci, Szumu i Plam. Każda cywilizacja w fazie technicznej zaczyna z wolna tonąć w odpadkach, które sprawiają jej ogromne kłopoty, aż wyprowadzi śmietniska w przestrzeń kosmiczną; żeby zaś nie przeszkadzały zbyt w kosmonautyce, umieszcza się je na specjalnie wyosobnionej orbicie. W ten sposób powstaje rosnący pierścień wysypisk, i właśnie po jego obecności można rozpoznać wyższą erę postępu.

„Dzienniki gwiazdowe”

FATAMORGANA

Kiedy można być każdym i żywić dowolne przekonania, nie jest się już nikim i nie ma się żadnych przekonań.

„Dzienniki gwiazdowe”

GRZĘZAWISKO

Internet to sieć, która nic nie rozumie, jeno informacje przesyła i strony ze sobą łączy, zaś wzrastająca na całym świecie ilość „ekspertów”, którzy chcąc się „wykazać”, produkują mało albo nic niewarte wyniki swoich przemyśleń jako „nowe hipotezy naukowe”.

„Bomba megabitowa”

HUMBUG

Jeżeli można coś spaskudzić, popsuć, zafałszować, ukraść, sprzeniewierzyć, złudzić, wystrychnąć na dudka, to niezależnie całkiem od tego, czy się taka działalność typu destrukcyjnego i występnego „aktywiście zła” opłaci, czy też dostarczy mu wyłącznie bezinteresownej satysfakcji, że przechytrzył zabezpieczenia, że zniszczył bez osobistego zysku to, co było dla innego cenne, można ze stuprocentową pewnością uznać, iż w nowych formach, nowej technologii, walka Arymana z Ormuzdem, zła z dobrem będzie się toczyła.

„Bomba megabitowa”

INKLINACJA

Starożytni mawiali: „mundus vult decipi, ergo decipiatur”. Świat łaknie oszustw, więc jest oszukiwany.

„Okamgnienie”

JARZMO

Człowieczeństwo jest to suma naszych defektów, mankamentów, naszej niedoskonałości, jest tym, czym chcemy być, a nie potrafimy, nie możemy, nie umiemy, to jest po prostu dziura między ideałami a realizacją.

„Opowieści o pilocie Pirxie”

KONSEKWENCJA

Pomału można doprowadzić nawet konklawe do kanibalizmu. Byle postępować stopniowo, krok za krokiem.

„Śledztwo”

LOGIKA

Kryterium zdrowego rozsądku nie jest do historii ludzkiej stosowalne. Czy Averroes, Kant, Sokrates, Newton, Voltaire uwierzyliby, że w wieku dwudziestym plagą miast, trucicielem płuc, masowym mordercą, przedmiotem kultu stanie się blaszany wózek na kółkach? I że ludzie będą woleli ginąć w nim, roztrzaskiwani podczas masowych weekendowych wyjazdów, aniżeli siedzieć cało w domu?

„Kongres futurologiczny”

ŁAGIER

Zauważ, proszę, że świat zniewolony do samego dobra jest takim samym przybytkiem niewoli jak świat zniewolony do samego zła.

„Dzienniki gwiazdowe”

MIŁOŚĆ

Klapaucjusz myślał, myślał, wreszcie zmarszczył się i rzekł:

– Dobrze. Niech będzie o miłości i śmierci, ale wszystko to musi być wyrażone językiem wyższej matematyki, a zwłaszcza algebry tensorów. Może być również wyższa topologia i analiza. A przy tym erotycznie silne, nawet zuchwałe, i w sferach cybernetycznych.

– Zwariowałeś chyba. Matematyką o miłości? Nie, ty masz źle w głowie – zaczął Trurl.

„Cyberiada”

NIEDOSYT

Od niedosytu do przesyty jeden krok.

„Cyberiada”

ODWILŻ

Międzynarodowe Biuro Regulacji Klimatów przeszło od skromnych prób lokalnej zmiany pogody [...] do frontowego ataku na głównego wroga ludzkości. Był nim mróz, od setek milionów lat usadowiony wokół biegunów planety. Wieczne lody [...] miały raz na zawsze zniknąć. Dla osiągnięcia tego celu należało ogrzać olbrzymie obszary oceanu i lądów, stopić tysiące kilometrów sześciennych lodu...

„Astronauta”

POSTĘP

Każda bez wyjątku nowa technologia ma awers korzyści i zarazem rewers nowych, nieznanych dotychczas bied.

„Bomba megabitowa”

REGUŁA

Kiedy wszyscy są wariatami, nikt nie jest wariatem.

„Pamiętnik znaleziony w wannie”

SKAZA

Nie ma sprawiedliwości tam, gdzie jest prawo głoszące wolność najwyższą...

„Dzienniki gwiazdowe”

SZCZĘŚCIE

Jednostek uszczęśliwiać nie można, a społeczności nie wolno; każda musi się poruszać własną drogą, wstępując naturalnym sposobem z piętra na piętro rozwoju, wszystko dobre i złe zawdzięczając sama sobie.

„Cyberiada”

ŚWIAT

Wyruszamy w kosmos, przygotowani na wszystko, to znaczy, na samotność, na walkę, męczeństwo i śmierć. Ze skromności nie wypowiadamy tego głośno, ale myślimy sobie czasem, że jesteśmy wspaniali.

„Solaris”

TEZA

Wszystko, cokolwiek istnieje, bywa przedmiotem drwin. Nie ostoi się wobec nich żadna godność, wiadomo bowiem, że ten i ów śmie podrywać nawet z królewskiego majestatu.

„Bajki robotów”

TWÓRCZOŚĆ

Opowiadają nam, że artysta przestał być przewodnikiem, konduktorem sił piorunowych przychodzących z zewnątrz, które kumulował w sobie, ale których nie rodził. Że sztukę zabija swoboda nieograniczonego wyboru, wiedza o umowności konwencji – ten, kto wie, że można napisać książkę dowolnym sposobem na każdy temat, nie napisze żadnej wielkiej.

„Wysoki Zamek”

UTOPIA

Ludzie zbudują, mimo wszystkie zawody, klęski i tragiczne omyłki, lepszy świat. Gdybyśmy nie mieli działać z tą myślą, utracilibyśmy wiarę w człowieka i jego możliwości, a wtedy lepiej byłoby nie żyć, przyjacielu.

„Dialogi”

WIARA

Wierzę tedy, nie wątpię, że Stwórca jest nieskończenie miły, że nam sprzyja bez granic, że chciał jak najlepiej, będąc perfekcjonistą, ale nie wierzę, że nie można było tego lepiej zrobić!

„Cyberiada”

ZDZIWIENIE

Nie jestem w stanie pojąć, czemu na drogi publiczne nie wpuszcza się ludzi pozbawionych prawa jazdy, natomiast na półki księgarskie mogą się dostawać w dowolnej ilości książki osób pozbawionych przyzwoitości – że nawet nie wspomnę o wiedzy.

„Głos Pana”

ZWĄTPIENIE

Pana zainteresowania, to, z czym pan wrócił, są wysepką w morzu ignorancji. Wątpię, czy wielu ludzi chciałoby słuchać tego, co ma pan do opowiedzenia.

„Powrót z gwiazd”

ŻYWIÓŁ

Wiecie czego tu najbardziej brak? Trawy, zwykłej trawy. Nigdy nie przypuszczałem, że jest tak... potrzebna...

„Eden”

CYTATY ZE STANISŁAWA LEMA

Jak to jednak miło pomyśleć, że tylko człowiek może być draniem

„Dzienniki gwiazdowe”

Komputeryzacja skręci łeb cywilizacji – zresztą łagodnie

„Ze wspomnień Ijona Tichego”

Medycyna może być niezłym oknem na nieskończoność

„Szpital Przemienienia”

Jasność myśli jest płonącym punktem na obszarze nieskończonej ciemności

„Głos Pana”

*Nie ma takiego przedmiotu, którego by nie można wprząc w służbę celów,
sprzecznych z intencją jego twórców*

„Wysoki Zamek”

Nie ma rzeczy bogatszej w możliwości od próżni

„Obłok Magellana”

*Ważniejsze od zrozumienia konstrukcji maszyn jest poznanie istot,
które je zbudowały*

„Astronauci”

*Chce Pan usłyszeć moją ulubioną definicję człowieka? Istota, która mówi
najchętniej o tym, na czym się najmniej zna*

„Opowieści o pilocie Pirxie”

Człowiek nie może zmieniać świata, nie zmieniając samego siebie

„Summa technologiae”

*Ludzie nie pragną nieśmiertelności – podjąłem po chwili. – Nie chcą tylko, po prostu, umierać.
Chcą żyć, profesorze Decantor. Chcą czuć ziemię pod nogami, widzieć chmury nad głową,
kochać innych ludzi, być z nimi i myśleć o tym. Nic więcej*

„Dzienniki gwiazdowe”

*Człowiek wyruszył na spotkanie innych światów, innych cywilizacji,
nie poznawszy do końca własnych zakamarków, ślepych dróg, studni,
zabarykadowanych, ciemnych drzwi*

„Solaris”

KALENDARIUM ŻYCIA I TWÓRCZOŚCI STANISŁAWA LEMA

12 IX 1921	Narodziny Stanisława Lema we Lwowie, w rodzinie, zamożnego lekarza laryngologa Samuela Lema i Sabiny z Wollnerów	1966	Wspomnienia <i>Wysoki Zamek</i> , wyd. MON, Warszawa; <i>Ratujmy kosmos i inne opowiadania</i> , wyd. Wydawnictwo Literackie, Kraków
1932	Rozpoczęcie nauki w II Państwowym Gimnazjum im. K. Szajnochy we Lwowie	1968	Narodziny syna Tomasza
1939	Matura		Powieść <i>Głos Pana</i> , wyd. Czytelnik, Warszawa; eseje <i>Filozofia przypadku. Literatura w świetle empirii</i> , wyd. Wydawnictwo Literackie, Kraków; <i>Opowiadania o pilocie Pirxie</i> , wyd. Wydawnictwo Literackie, Kraków
1940-1941	Studia na Uniwersytecie Medycznym we Lwowie	1970	Eseje <i>Fantastyka i futurologia</i> , wyd. Wydawnictwo Literackie, Kraków; Nagroda Ministra Spraw Zagranicznych za popularyzację polskiej kultury za granicą
1942	Po zajęciu Lwowa przez wojska niemieckie praca w charakterze pomocnika mechanika oraz spawacza w garażach niemieckiej firmy odzyskującej surowce	1971	Recenzje z fikcyjnych książek <i>Doskonała próżnia</i> ; opowiadania <i>Bezsennność</i> ; wydanie tomu zawierającego m.in. <i>Kongres futurologiczny</i> ; członkostwo w Science Fiction Research Association
1946	Wyjazd do Krakowa w ramach akcji repatriacyjnej, wraz z całą rodziną	1972	Członkostwo w Komisji Polskiej Akademii Nauk „Polska 2000”; ekranizacja <i>Solaris</i> przez A. Tarkowskiego
	Debiut literacki – powieść <i>Człowiek z Marsa</i> , drukowana w odcinkach w „Nowym Świecie Przygód”, nr 1-31 (w formie książkowej wyd. dopiero w 1994 – Nowa, Warszawa)	1973	Szkice literackie <i>Wielkość urojona</i> ; honorowe członkostwo w Science Fiction Writers of America
	Rozpoczęcie współpracy z „Tygodnikiem Powszechnym” (do 1948), „Żołnierzem Polskim” (do 1947), „Kuźnicą” (do 1947) – publikacja wierszy i opowiadań	1975	<i>Rozprawy i szkice</i> , wyd. Wydawnictwo Literackie, Kraków
	Podjęcie studiów na Wydziale Medycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego	1976	Powieść <i>Katar</i> , wyd. Wydawnictwo Literackie, Kraków; opowiadania i widowiska teatralne <i>Maska</i> , wyd. Wydawnictwo Literackie, Kraków; usunięcie z Science Fiction Writers of America z powodu krytycznych wypowiedzi na temat poziomu amerykańskiej literatury science fiction; nagroda Europejskiego Kongresu Science Fiction EUROCON
1948	Uzyskanie absolutorium bez przystąpienia do ostatnich egzaminów w celu uniknięcia pracy lekarza wojskowego.	1981	<i>Golem XIV</i> , wyd. Wydawnictwo Literackie, Kraków
	Praca na stanowisku młodszego asystenta w Konwersatorium Naukoznawczym prowadzonym przez doktora Mieczysława Chojnowskiego (do 1950).	1982	Powieść <i>Wizja lokalna</i> , wyd. Wydawnictwo Literackie, Kraków; wyjazd na roczne stypendium do Wissenschaftskolleg w Berlinie Zachodnim
	Rozpoczęcie pisania powieści <i>Szpital Przemienienia</i>	1983	Pobyty w Wiedniu (do 1988)
1951	Pierwsza książka, powieść <i>Astronauta</i> , wyd. Czytelnik, Warszawa, równolegle drukowana w odcinkach w „Sztandarze Młodych” 1951, nr 293-310, 1952 nr 2-88); sztuka w 4 aktach <i>Jacht „Paradise”</i> , napisana wspólnie z R. Hussarskim, wyd. Czytelnik, Warszawa (prapremiera Szczecin, Teatr Współczesny 1952).	1984	Eseje <i>Prowokacja</i> , wyd. Wydawnictwo Literackie, Kraków
1953	Ślub z Barbarą Leśniak, studentką medycyny	1986	Eseje <i>Biblioteka XXI wieku</i> , wyd. Wydawnictwo Literackie, Kraków; austriacka nagroda państwowa w dziedzinie kultury europejskiej za rok 1985; nagroda Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku
1954	Śmierć ojca	1987	Powieść <i>Fiasko</i> , wyd. Wydawnictwo Literackie, Kraków; <i>Pokój na ziemi</i> , wyd. Wydawnictwo Literackie, Kraków.
1955	Powieści: <i>Czas nieutracony</i> , wyd. Wydawnictwo Literackie, Kraków; <i>Obłok Magellana</i> , wyd. Iskry, Warszawa	1988	Powrót do Polski
	Złoty Krzyż Zasługi	1991	Austriacka nagroda państwowa im. Franza Kafki w dziedzinie literatury
1957	Szkice o cybernetyce <i>Dialogi</i> , wyd. Wydawnictwo Literackie, Kraków	1994	Członkostwo Polskiej Akademii Umiejętności.
	Opowiadania <i>Dzienniki gwiazdowe</i> , wyd. Iskry, Warszawa	1995	Medal międzynarodowego Stowarzyszenia Uczestników Lotów Kosmicznych
1959	Powieść: <i>Eden</i> , wyd. Iskry, Warszawa; <i>Śledztwo</i> , wyd. MON, Warszawa; opowiadania <i>Inwazja z Aldebarana</i> , wyd. Wydawnictwo Literackie, Kraków	1996	Eseje <i>Tajemnica chińskiego pokoju</i> , wyd. Universitas, Kraków; Nagroda Wielka Fundacji Kultury; order Orła Białego
	Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski	8 XII 1997	Doktorat honoris causa Uniwersytetu Opolskiego
1961	Powieści: <i>Pamiętnik znaleziony w wannie</i> , wyd. Wydawnictwo Literackie, Kraków; <i>Powrót z gwiazd</i> , wyd. Czytelnik, Warszawa; <i>Solaris</i> , wyd. MON, Warszawa; opowiadania <i>Księga robotów</i> , wyd. Iskry, Warszawa	1998	Doktorat honoris causa Uniwersytetu Opolskiego, Lwowskiego Państwowego Uniwersytetu Medycznego, Uniwersytetu Jagiellońskiego
1962	Felietony i szkice <i>Wejście na orbitę</i> , wyd. Wydawnictwo Literackie, Kraków	1999	Eseje <i>Bomba megabitowa</i> , wyd. Wydawnictwo Literackie, Kraków
1963	Opowiadania i scenariusze widowisk telewizyjnych <i>Noc księżycowa</i> , wyd. Wydawnictwo Literackie, Kraków	2000	Eseje <i>Okamgnienie</i> , wyd. Wydawnictwo Literackie, Kraków
1964	Powieść <i>Niezwyczężony</i> , wyd. łączne z kilkoma opowiadaniem, MON, Warszawa	2002	Edycja listów do różnych adresatów <i>Listy albo opór materii</i> , wybór i opracowanie J. Jarzębski, wyd. Wydawnictwo Literackie, Kraków.
	Szkice o cybernetyce <i>Summa technologiae</i> , wyd. Wydawnictwo Literackie, Kraków	27 III 2006	Śmierć Stanisława Lema w Krakowie
	Opowiadania <i>Bajki robotów</i> , wyd. Wydawnictwo Literackie, Kraków		
1965	Opowiadania <i>Cyberiada</i> , wyd. Wydawnictwo Literackie, Kraków; <i>Polowanie</i> , wyd. Wydawnictwo Literackie, Kraków		
	Nagroda literacka Ministra Kultury i Sztuki II stopnia		

PORTRETY LEMA

Szczególna wartość twórczości Stanisława Lema wynika przede wszystkim z łączenia gatunku science fiction z refleksją filozoficzno-naukową, a także podejmowania aktualnej, nacechowanej politycznie oraz stanowiącej komentarz do sytuacji współczesnego społeczeństwa tematyki. W swoich rozważaniach nad kondycją współczesnego człowieka, skutkami postępu technicznego i cywilizacyjnego autor dostrzegał wiele zagadnień fundamentalnych dla kultury i myśli współczesnej. Przestrzegał przed negatywnymi skutkami technicznego rozwoju cywilizacji, a jego prace teoretyczne i prognozy futurologiczne mają znaczący wpływ na definiowanie miejsca ludzkości we wszechświecie i prognozowanie jej losu.

Stanisław Lem, większość życia spędzając w systemie komunistycznym, w swych utworach wielokrotnie przemycał krytykę systemów totalitarnych, a jego książki były przejawem wolności w myśleniu i nieskrępowanej wyobraźni. Po wprowadzeniu stanu wojennego pisarz przebywał na emigracji. Publikował w paryskiej „Kulturze”.

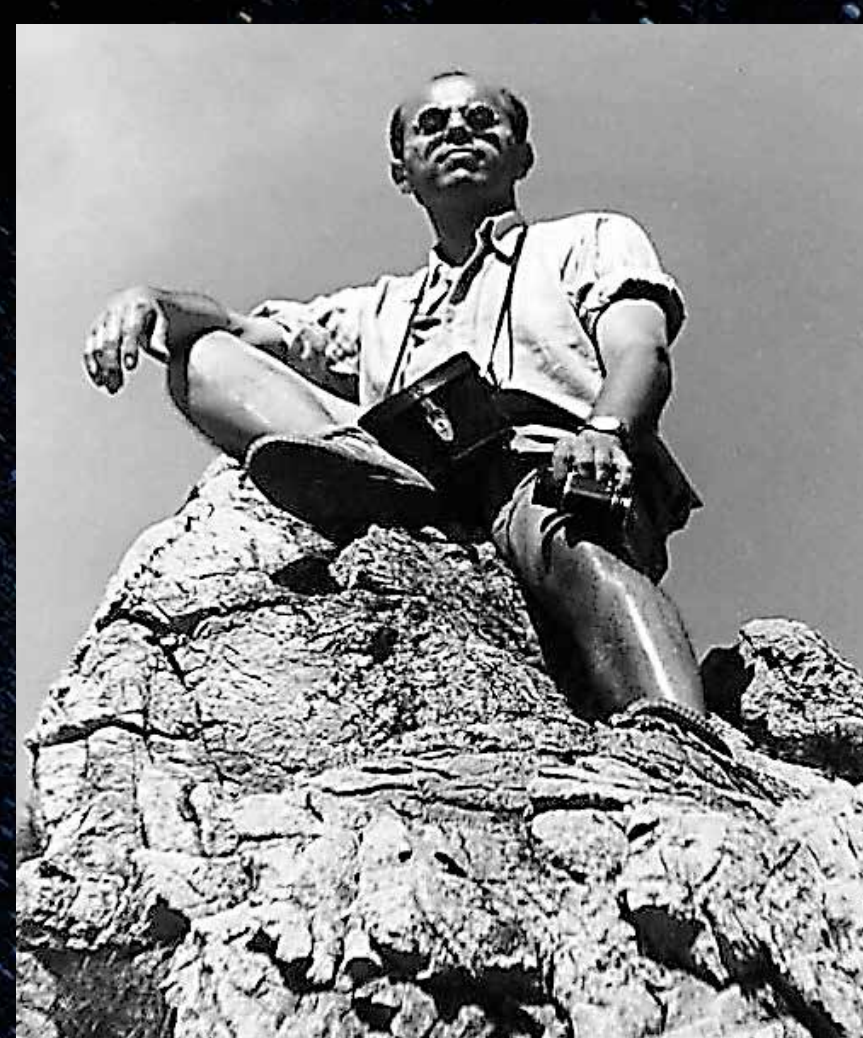
1926 r. Z wujkiem. Lwów

1930 r. Lwów. Mundurek gimnazjum

1947 r. Legitymacyjne

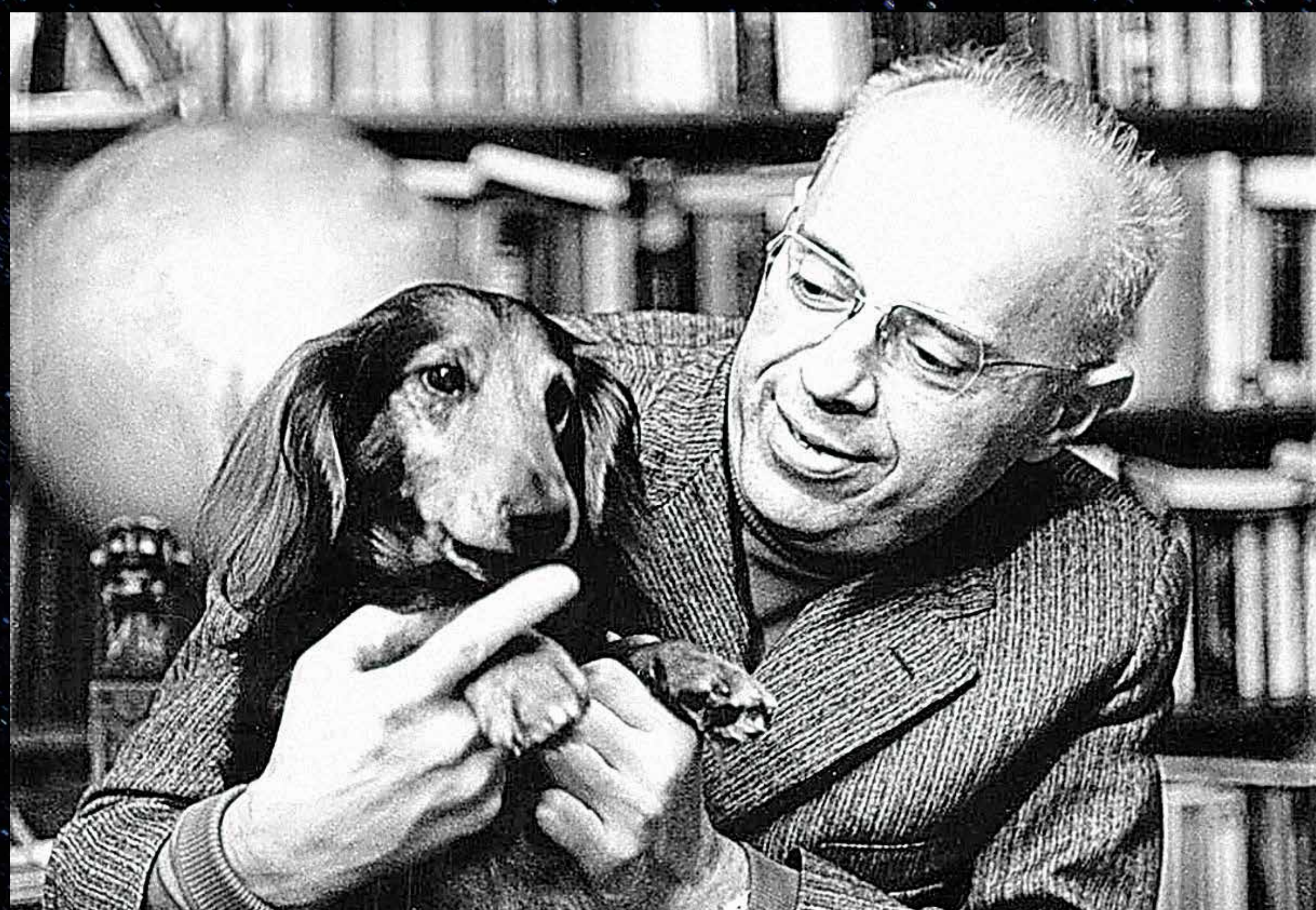
1955 r. Zakopane

1956 r. Stanisław i Barbara Lem. Oslo

1966 r. Rakiet

1973 r. Stanisław Lem z Pegazem

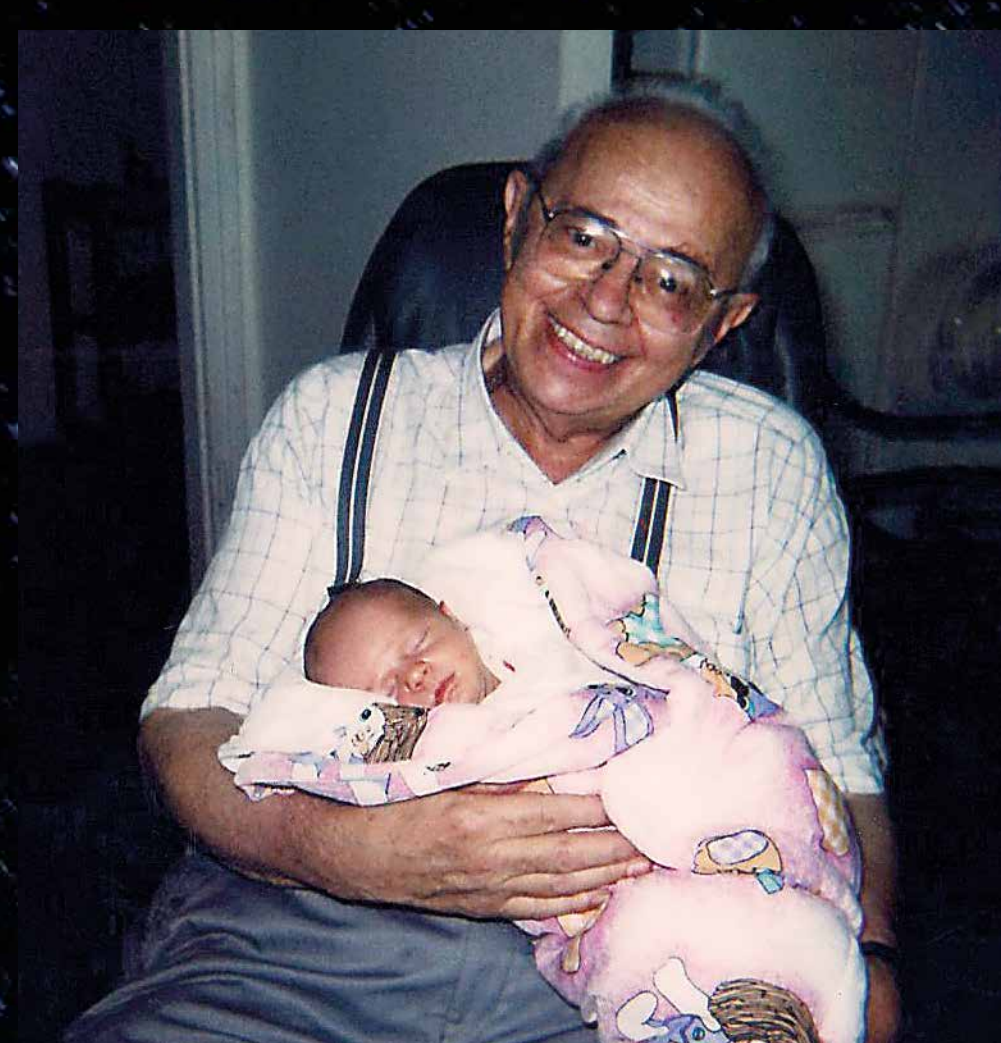
1975 r. Stanisław i Tomasz Lem. Kraków-Kliny

1978 r. Stanisław i Barbara Lem. Alpy. Austria

1979 r. Stanisław i Barbara Lem. Austria

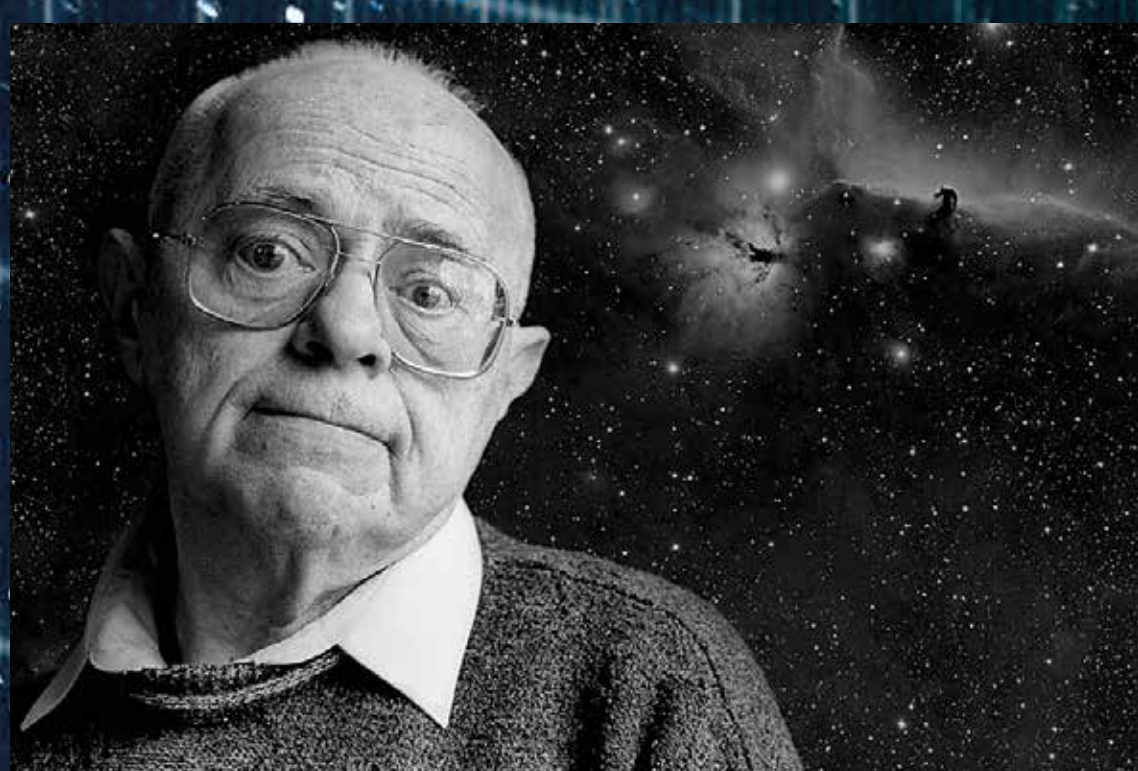
1998 r. Pierwsze zdjęcie z wnuczką

2001 r. Z wnuczką Anią

2005 r. Tomasz, Ania, Barbara i Stanisław Lem

PROROCTWA LEMA

co przewidział Stanisław Lem

OPTONY, LEKTONY, TRIONSANDY, FANTOMATON – to tylko część wynalazków, które Stanisław Lem wymyślił przed tym, zanim stały się one elementem naszej rzeczywistości. Twórczość Lema stała się również inspiracją dla twórców serialu animowanego oraz popularnej gry wideo. Przepowiednie Lema oraz jego obawy dotyczące przyszłości do dziś stanowią przedmiot rozmów związanych z rozwojem nauki oraz technologii i zagrożeń transhumanizmu.

E-BOOKI I TABLETY

Lem wyobrażał sobie e-booki jako kryształki, na których zapisywano treści odtwarzane na specjalnym urządzeniu. Urządzenie to nazwał optonem.

Źródło: <https://unsplash.com/@purejulia>

Księgarnia przypominała raczej elektronowe laboratorium. Książki to były kryształki z utrwaloną treścią. Czytać można je było przy pomocy optonu. Był nawet podobny do książki, ale o jednej, jedynej stronie między okładkami. Za dotknięciem pojawiały się na niej kolejne karty tekstu.

Stanisław Lem, „Powrót z gwiazd”, Kraków 1999, s. 87.

AUDIOBOOKI

Lem przewidział popularność audiobooków, które nazwał lektionami.

Ale optonów mało używano, jak mi powiedział robot sprzedawca. Publiczność wolala lektory – czytały głośno, można je było nastawiać na dowolny rodzaj głosu, tempo i modulację.

Stanisław Lem, „Powrót z gwiazd”, Kraków 1999, s. 87.

GOOGLE

Współczesną przeglądarkę Google Stanisław Lem opisał jako wirtualną bazę danych, którą nazywał „Biblioteką Trionów”.

Trion może magazynować nie tylko obrazy świetlne, sprowadzone do zmian jego struktury krystalicznej, a więc podobizny stronic książkowych, nie tylko wszelkiego rodzaju fotografie, mapy, obrazy, wykresy czy tablice, jednym słowem wszystko, co można przedstawić w sposób dostępny odczytaniu wzrokiem. Trion może magazynować również łatwo dźwięki, a więc głos ludzki, jak i muzykę, istnieje też metoda zapisu woni – krótko mówiąc, każda postrzegalna zmysłami rzecz może zostać utrwalona, przechowana i na żądanie przekazana odbiorcy.

Stanisław Lem, „Obłok Magellana”, Kraków 2005, s. 148.

INTERNET

Źródło: Vecteezy.com

Lem stworzył wzór internetu już w latach '50, gdy przeciętny komputer mieścił się w naprawdę dużym pokoju. W powieści „Obłok Magellana” autor wprowadził opis internetu, do którego ludzie mają powszechny dostęp jako gigantycznej bazy danych, z której korzystają za pomocą małych urządzeń pełniących rolę odbiorników.

SMARTFONY

Źródło: <https://unsplash.com/@omarprestwich>

Lem opisał wczesną wersję smartfonu – jako małego przenośnego telewizora umożliwiającego uzyskanie natychmiastowego dostępu do danych z Biblioteki Trionów.

(...) ileż razy każdy z nas sięgał po kieszonkowy odbiornik wywoławszy centralę Biblioteki Trionów, wymieniał pożądane dzieło, by w ciągu sekundy mieć je już przed sobą na ekranie telewizora. Nikt nie zastanawia się nawet nad tym, że dzięki doskonałości urządzeń z każdego trionu może jednocześnie korzystać dowolnie wielka ilość odbiorców, nie przeszkadzając sobie wzajem w najmniejszej mierze.

Stanisław Lem, „Obłok Magellana”, Kraków 2005, s. 147.

DRUK 3D

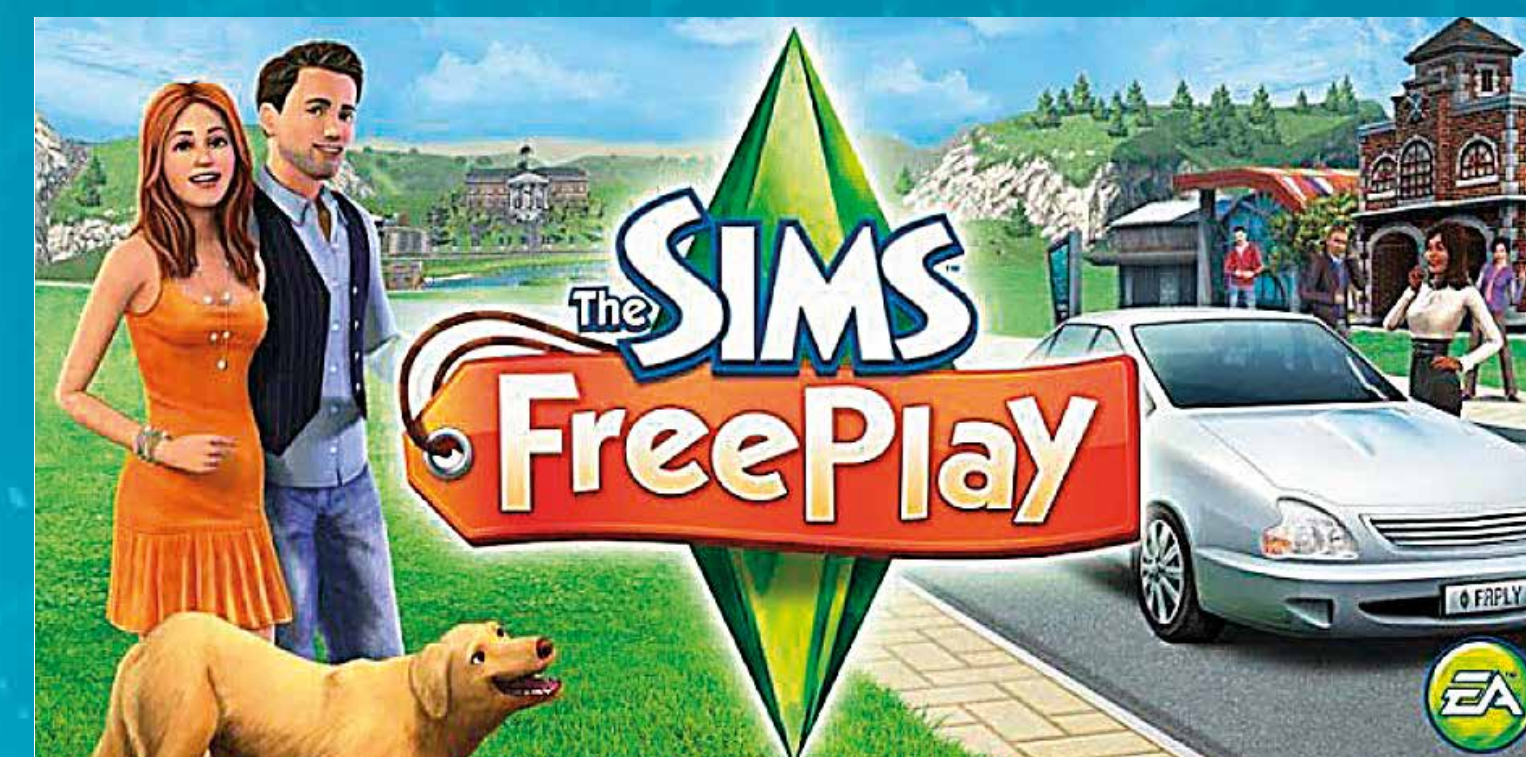
Źródło: <https://centrumdruku3d.pl/historia-druku-3d-czesc-3-projekt-reprap-i-narodziny-niskobudzetowej-branzy-druku-3d-na-swiecie/>

Autor „Solaris” zaprezentował wizję wytwarzania towarów, która przypomina współczesną technologię druku 3D.

(...) automat wykonuje potrzebny odbiorcy przedmiot i w taki sposób mogą zostać zaspokojone nawet najwymyślniejsze zachcianki fantastów pragnących mieć meble w stylu starożytnym czy najniezwyklejsze odzienie.

Stanisław Lem, „Obłok Magellana”, Kraków 2005, s. 148.

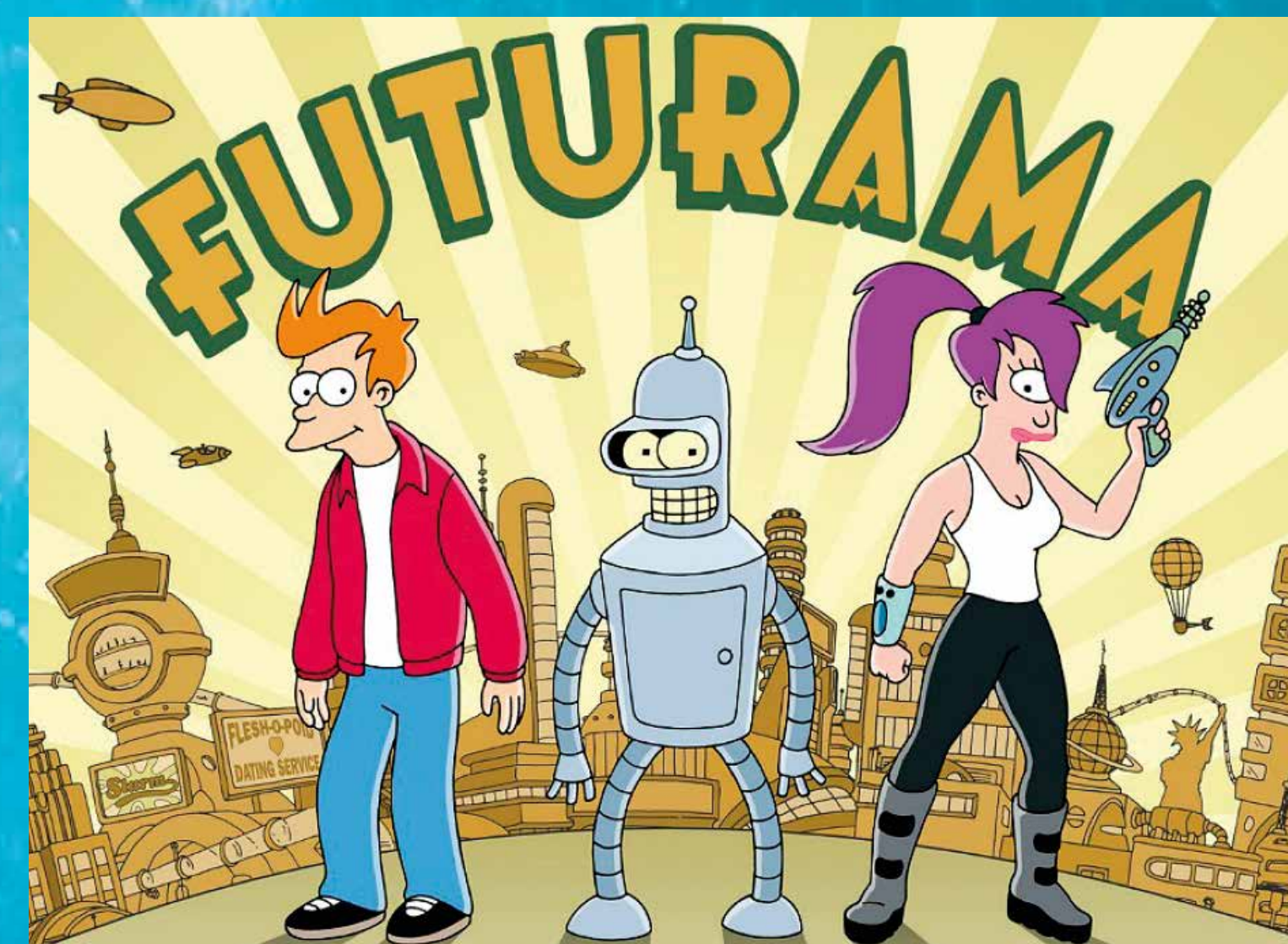
GRA WIDEO THE SIMS

Źródło: <https://www.t-mobile-trendy.pl/aplikacje-i-gry/the-sims-za-darmo-na-androida,artykul,43372.html>

Opowiadania z tomu „Cyberiada” przedstawiające przygody robotycznych konstruktorów Trurla i Kłapacjusza stały się inspiracją dla Willa Wrighta – twórcy gry komputerowej The Sims.

FUTURAMA

Źródło: <https://simpsons.fandom.com/pl/wiki/Futurama>

Autor popularnego serialu animowanego pt. „Futurama” inspirował się twórczością Lema. David X Cohen wyjaśnił, skąd wzięł pomysł na tę produkcję:

Moja mama była wielbiczką powieści science fiction i zaraziła mnie swoją pasją, a wśród książek, które mieliśmy w domu, były dzieła Stanisława Lema takie jak „Dzienniki gwiazdowe” czy „Opowieści o Pilotcie Pirxie”. Te niezwykle, surrealistyczne i zabawne opowiadania miały na mnie duży wpływ, zwłaszcza jeżeli chodzi o pomysł, że bohaterem książki można uczynić robota.

WIRTUALNA RZECZYWISTOŚĆ

Źródło: <https://unsplash.com/xr-expo.com>

Stanisław Lem stworzył termin „fantomatyka”, który przychodzi na myśl dzisiejszą wirtualną rzeczywistość. To pojęcie pojawiło się pierwszy raz w zbiorze esejów „Summa technologiae” z początku lat 60. XX wieku. Obecnie pojęcie fantomatyki jest rozumiane i definiowane jako technika wytwarzania w umyśle ludzkim iluzji istnienia sztucznej rzeczywistości (SJP PWN). Lem pisał wiele o konsekwencjach stosowania takiego wynalazku.

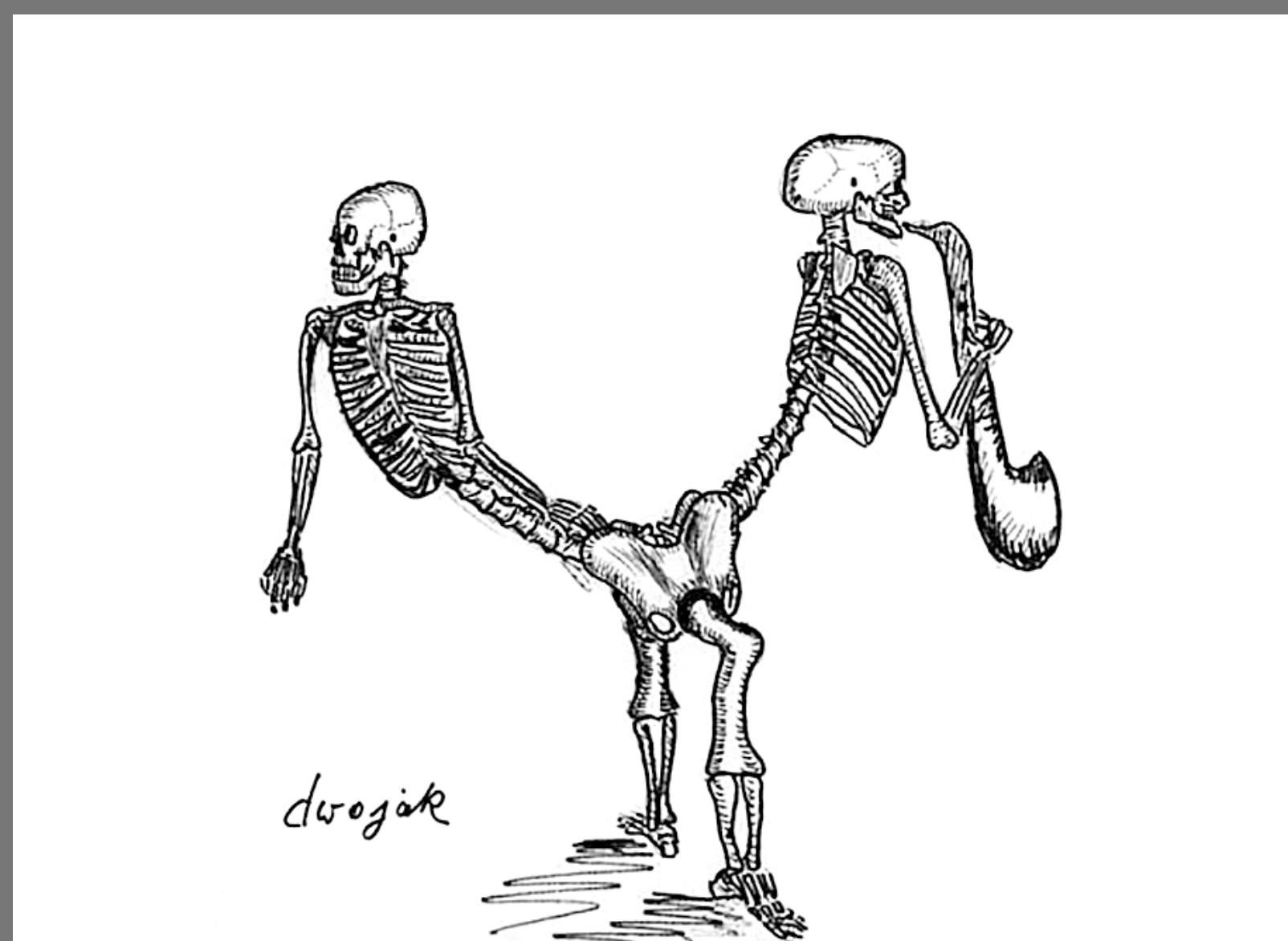
RYSUNKI STANISŁAWA LEMA

Lem bawił się swoimi rysunkami. Rysował je szybko, szkicowo, ręka gonila za myślą, rysowaniu musiał towarzyszyć chichot zadowolonego ze swoich żartów autora.

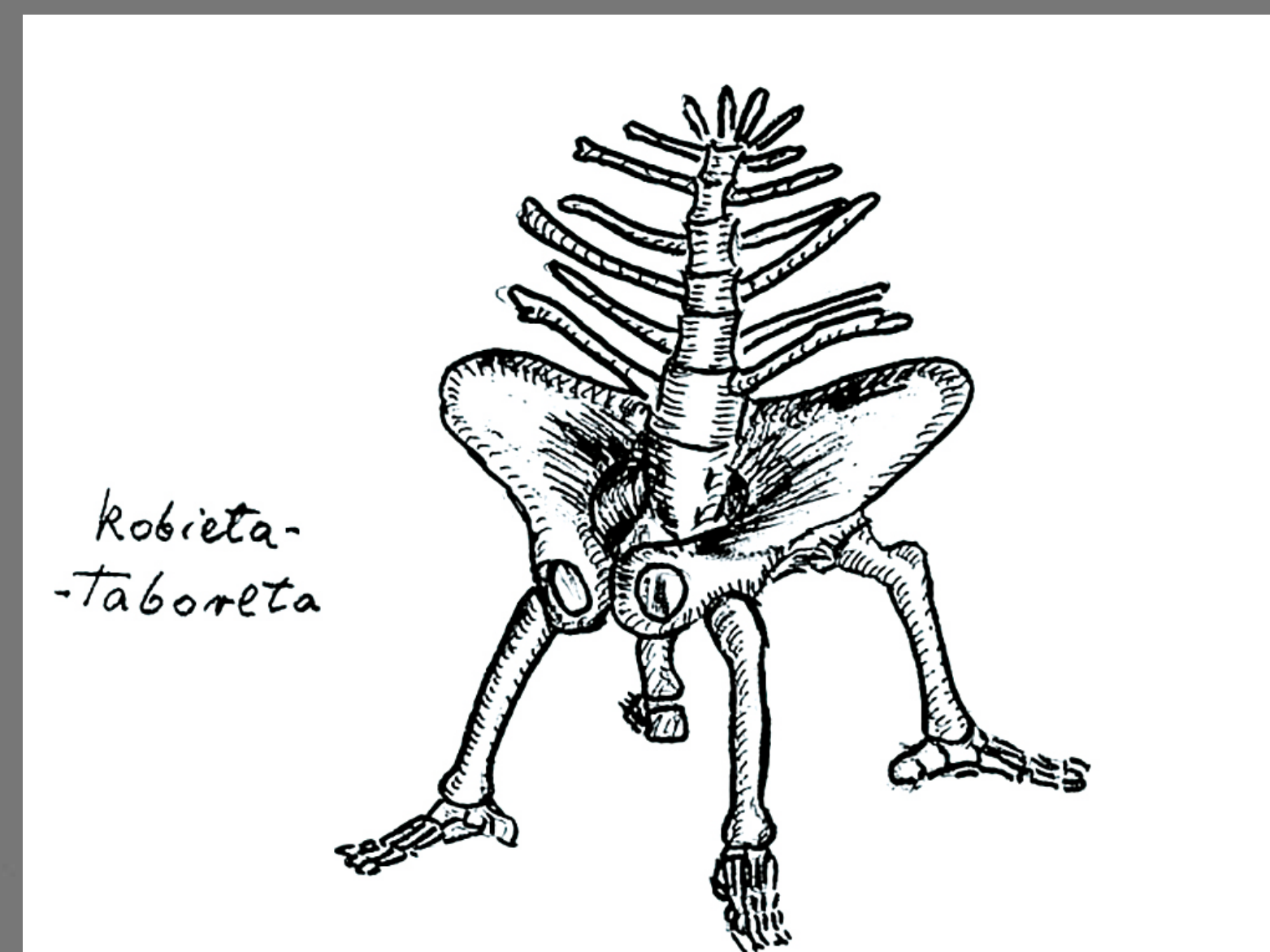
Anna Baranowska, „Śmieszne i straszne rysunki Stanisława Lema”, [w:] Quart 2008, nr 2, z. 8, s. 110.

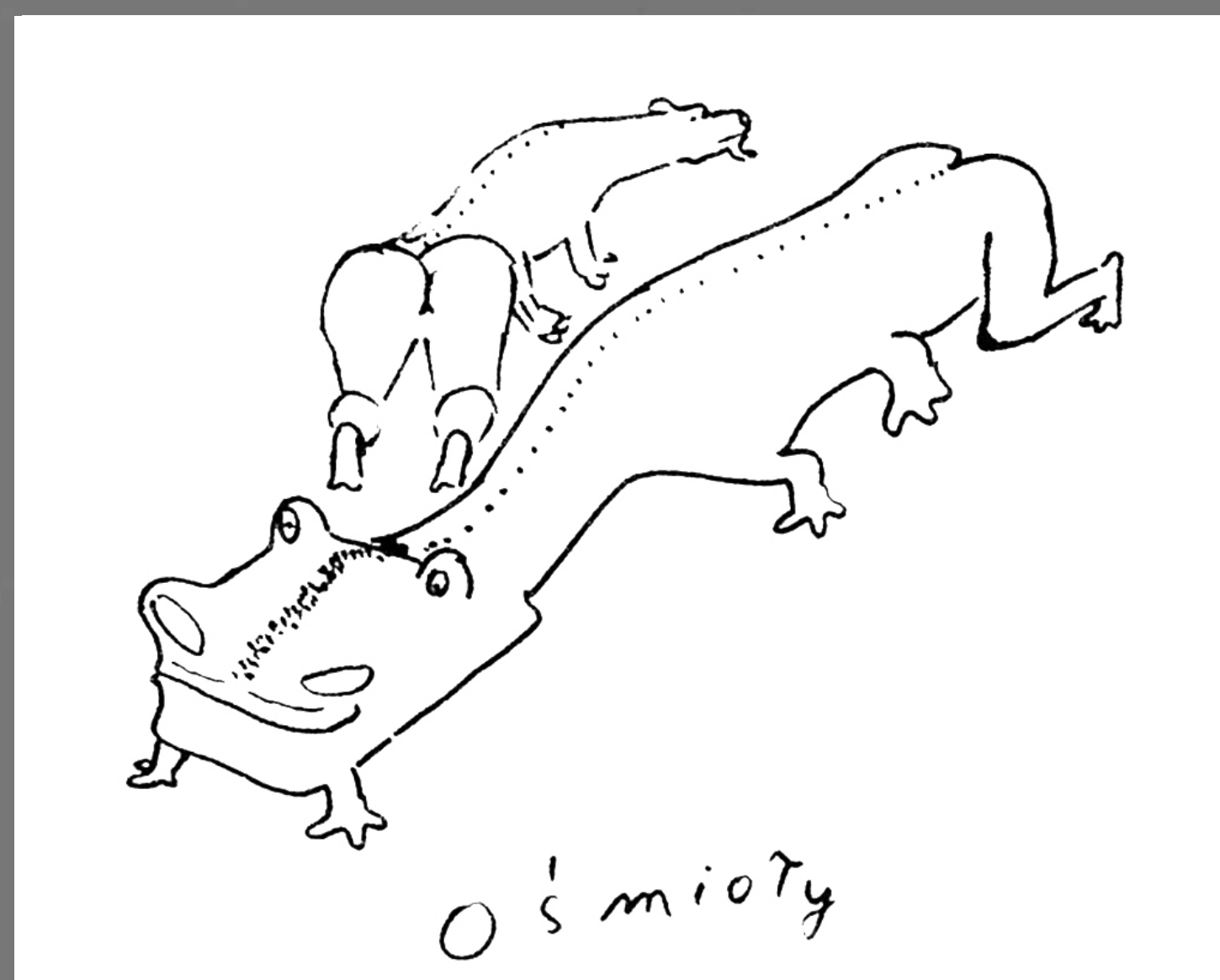
Dychtoniczek antyzadysta (Kontestator. XXXVI wiek)

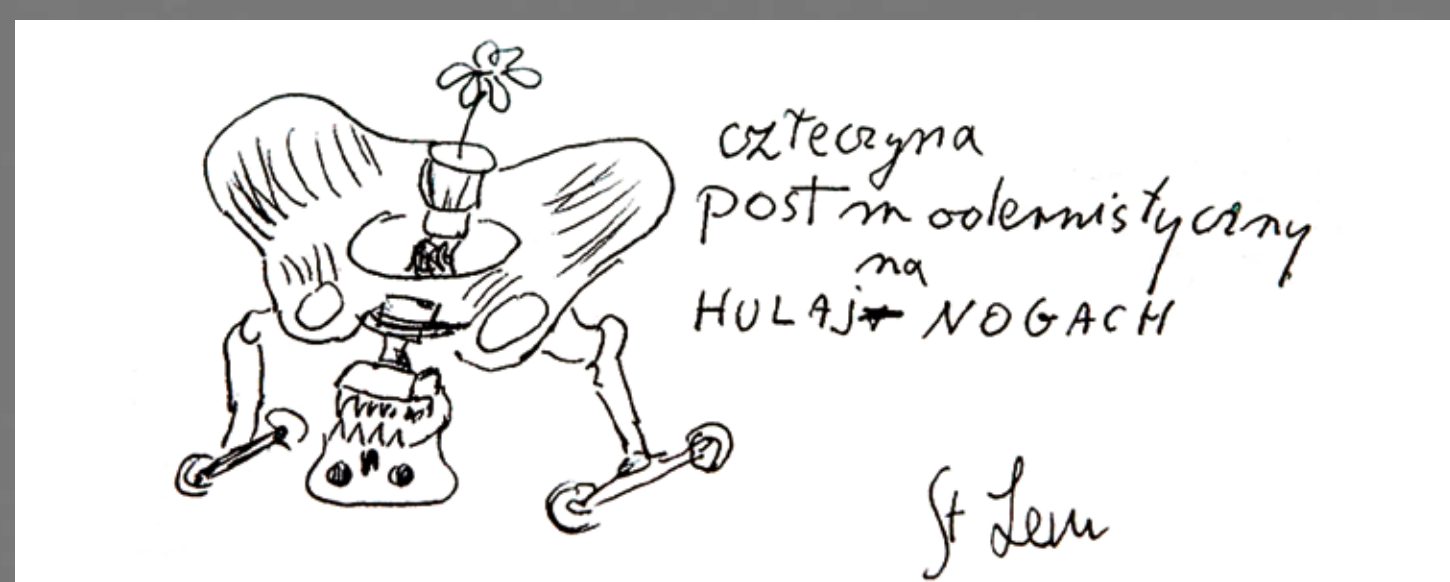
Dwojek

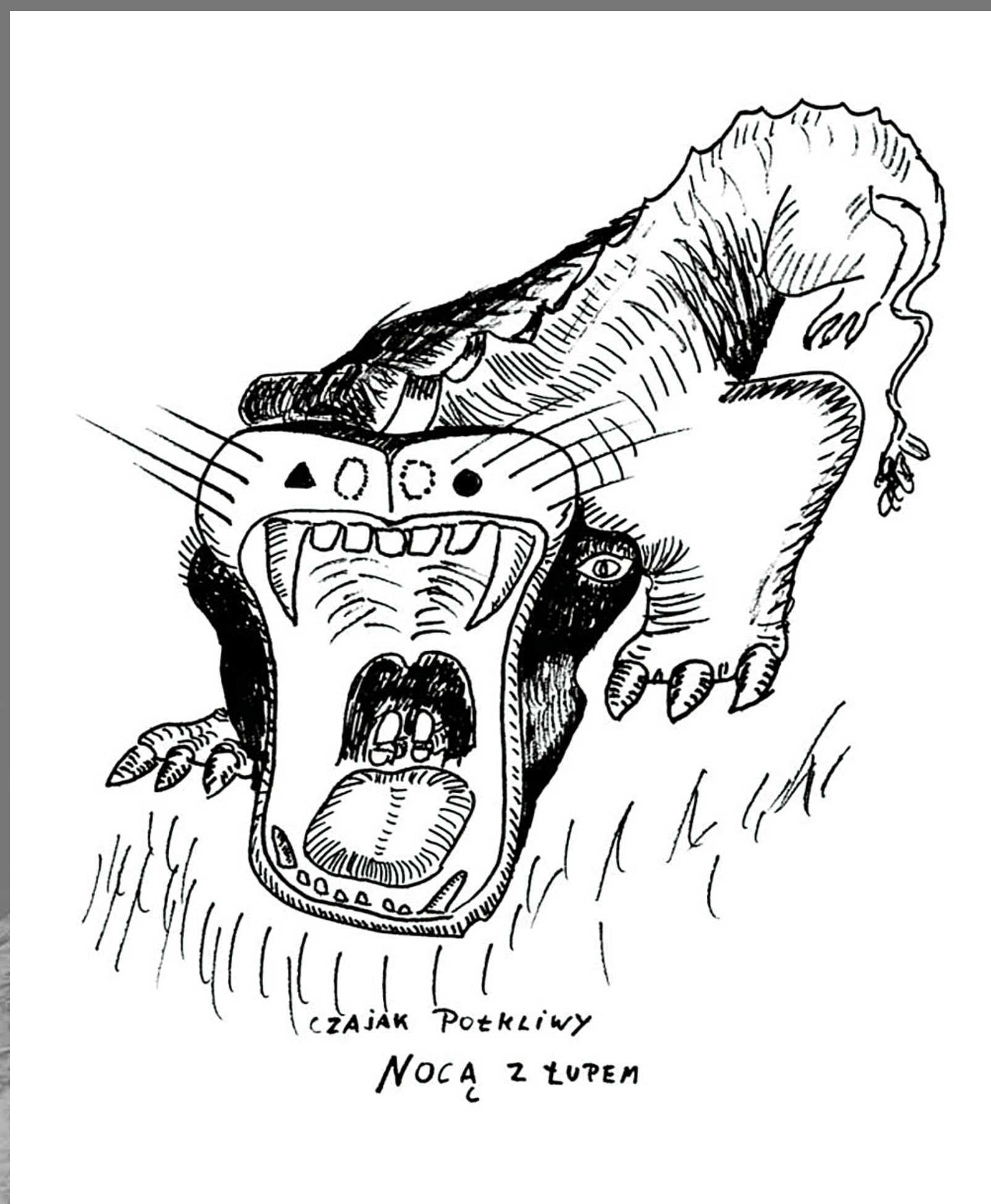
Kobieta-Taboreta

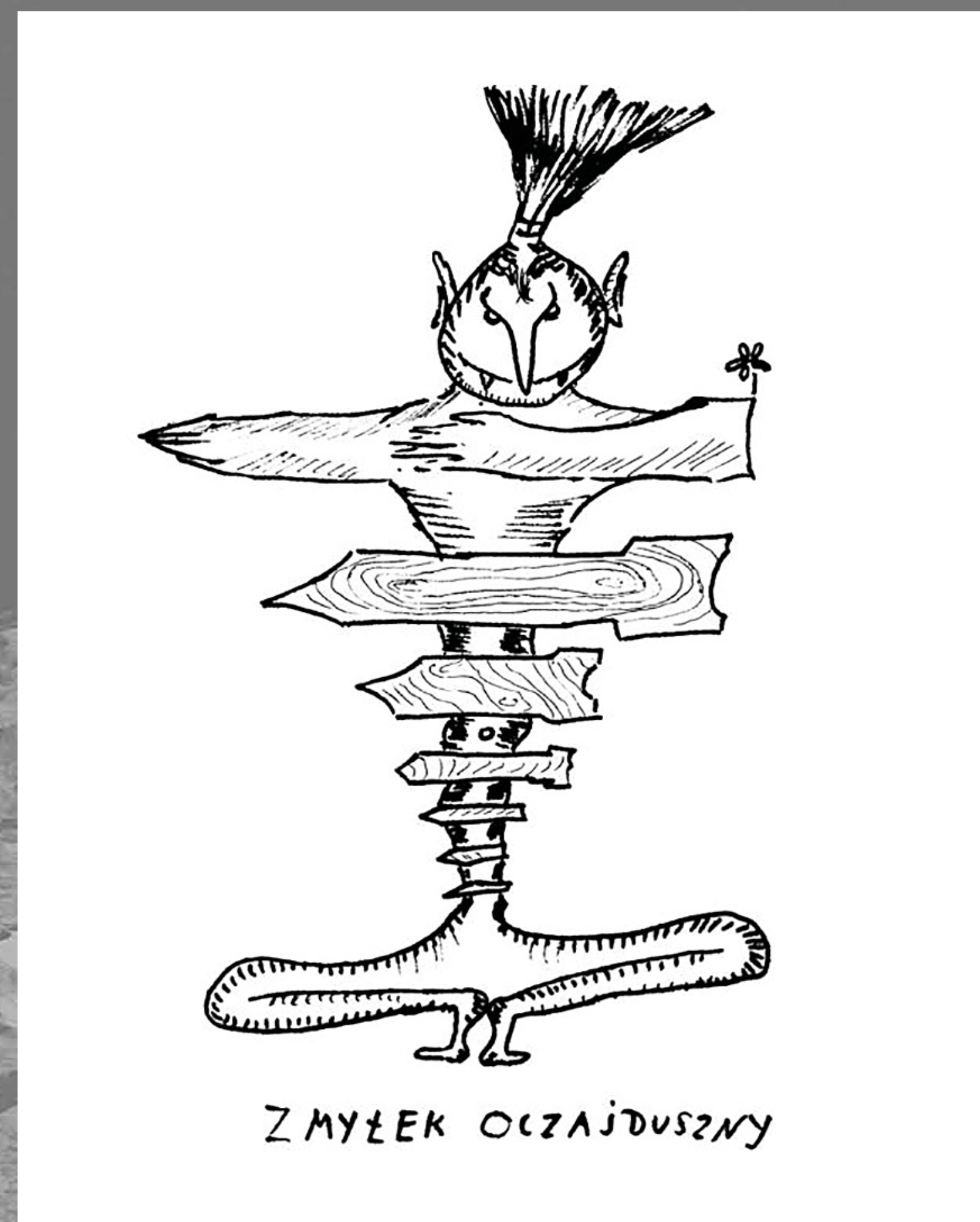
Ośmioty

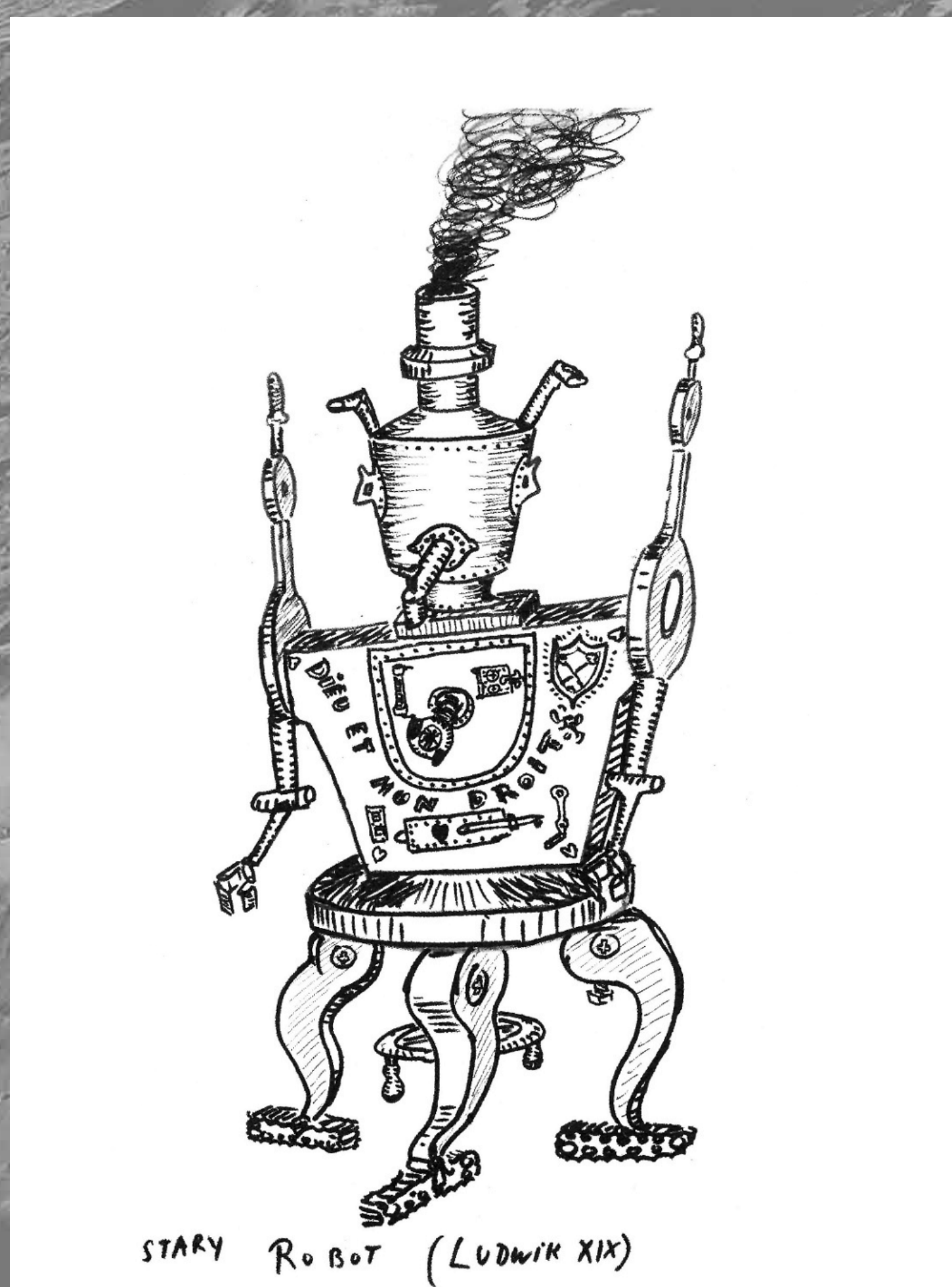
Człeczyna postmodernistyczny na hulaj-nogach

Czajak poekliwy nocą z łupem

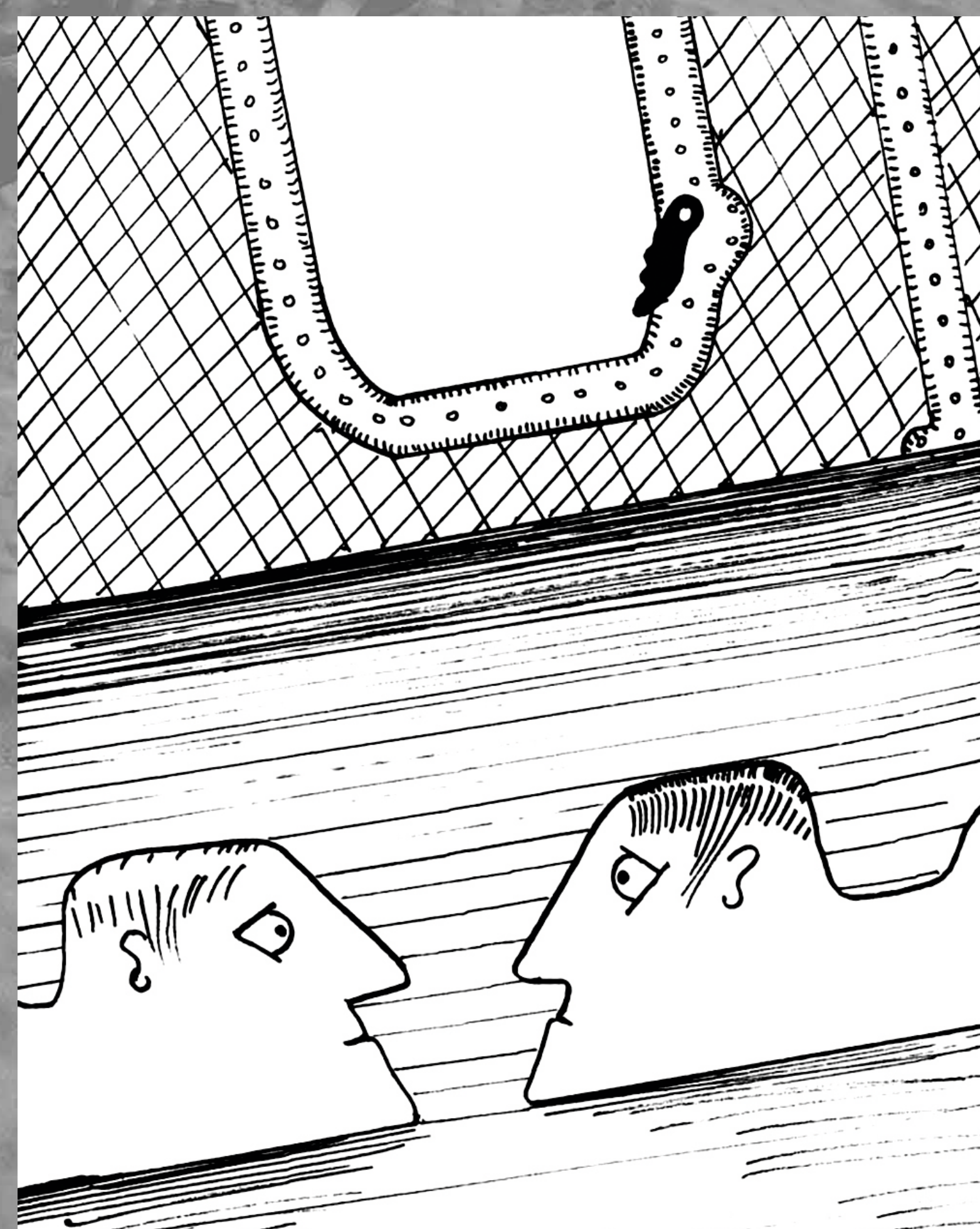
Zmyłek oczajduszny

Stary robot (Ludwik XIX)

Krzesławka dręcypupa zaczajona

W pętli czasu

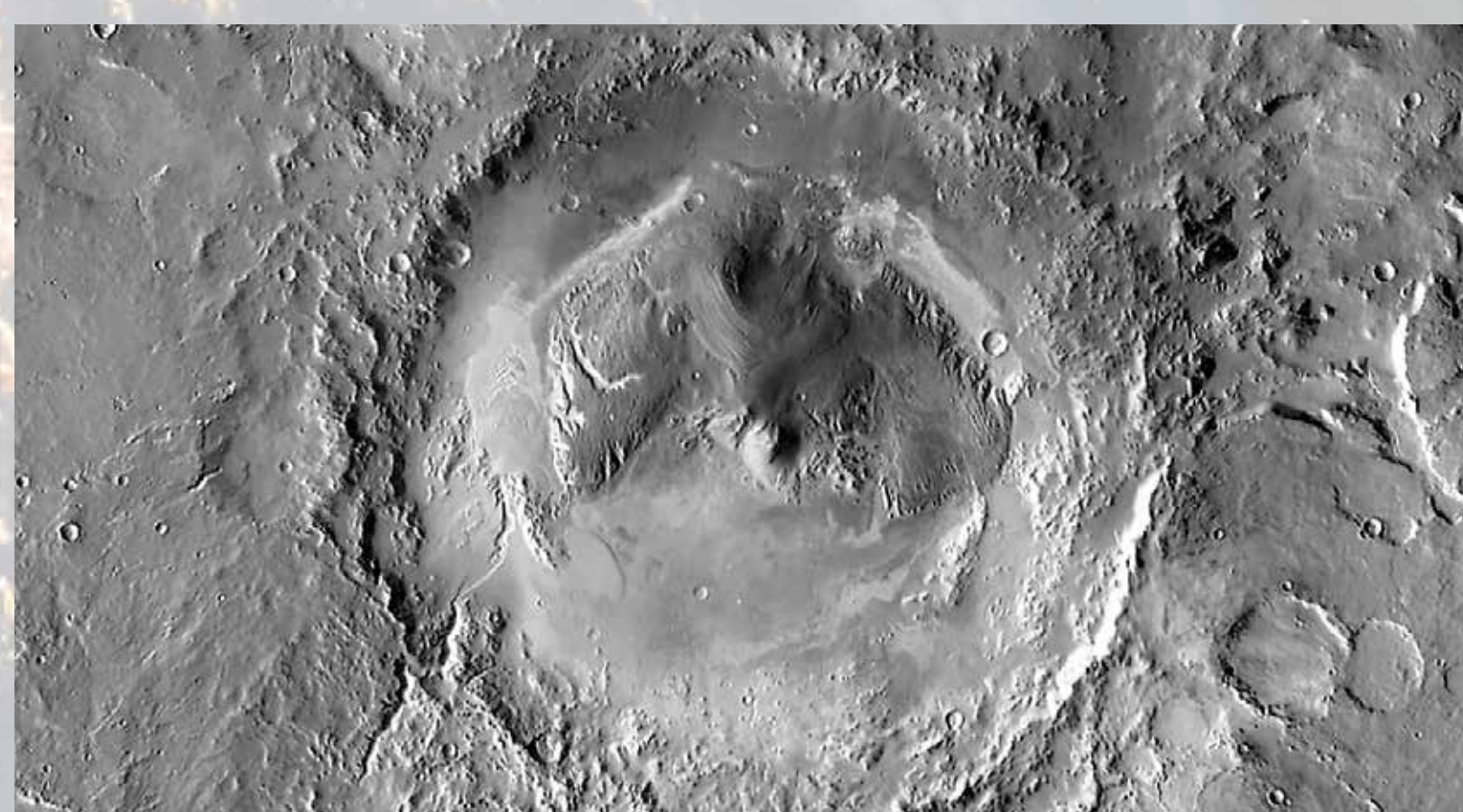
ŚLADY LEMA NA ŚWIECIE

Stanisław Lem został wielokrotnie upamiętniony w przestrzeni publicznej

Uchwałą Sejmu RP IX kadencji z 27 listopada 2020 roku zdecydowano o ustanowieniu roku 2021 Rokiem Stanisława Lema. Jacek Kaczmarski w 1995 roku w utworze *Ogłoszenie w Kosmos*, oddał hołd ówczesnie żyjącemu Lemowi. Po śmierci pisarza Maciej Maleńczuk w 2008 roku napisał tekst piosenki *Lema pamięci kosmiczny pogrzeb*.

Źródło: <https://fizyka.uniedu.pl/planetoidy-definicja-podzial/>

Źródło: <https://fizyka.uniedu.pl/planetoidy-definicja-podzial/>

Źródło: <https://www.urania.edu.pl/wiadomosci/5-rocznica-startu-satelity-brite-pl1-lem-4864.html>

Nazwiskiem pisarza została nazwana planetoida **(3836) Lem**, inna planetoida, **(343000) Ijontichy**, nosi nazwę jednego z bohaterów książek Lema. Krater na powierzchni Charona – księżyca Plutona nosi nazwę **Pirx**, tak jak jeden z bohaterów Lema.

21 listopada 2013 wystrzelono w kosmos rakietę, na której pokładzie znajdowała się nanosatelita **BRITE-PL „Lem”**.

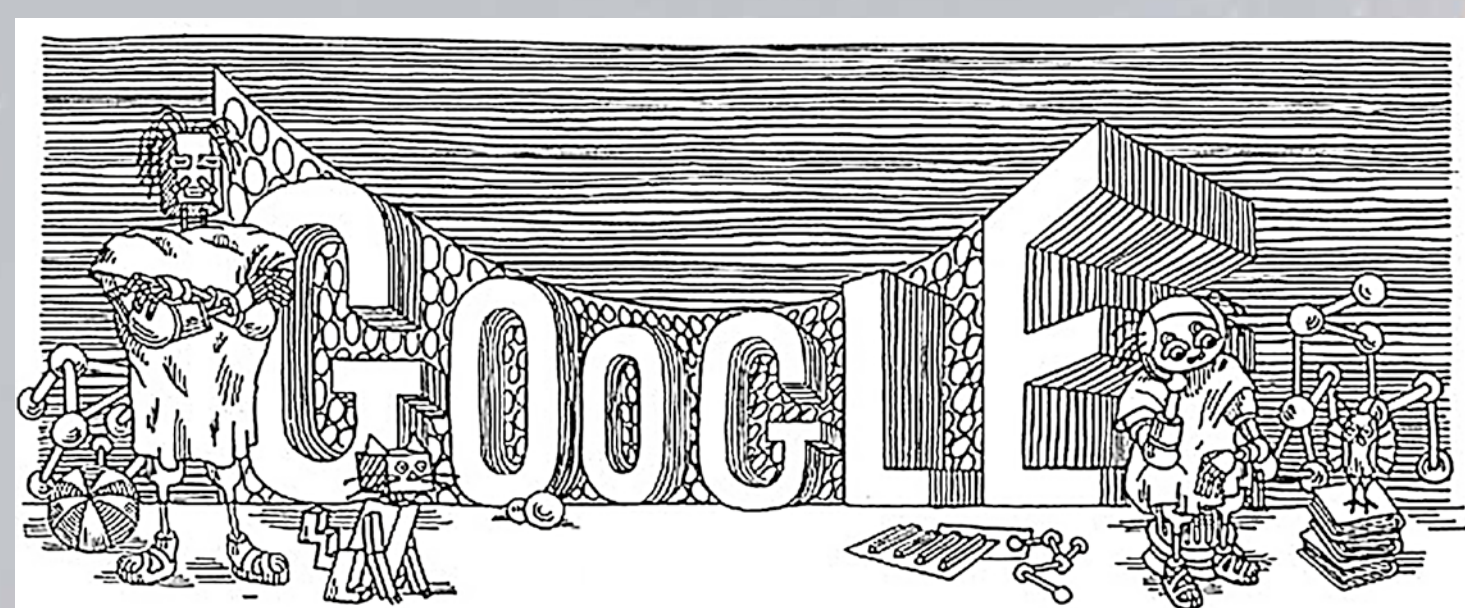
Źródło: <https://www.rdc.pl/informacje/solaris-i-pirx-polskie-ciala-niebieskie-maja-juz-imiona-posluchaj/>

Narodowe Centrum Promieniowania Synchrotronowego SOLARIS w Krakowie
Źródło: <https://synchrotron.uj.edu.pl/>

W grudniu 2019 nazwę **Solaris** otrzymała gwiazda w gwiazdozbiore Pegaza, a krążącą wokół niej planetę nazwano **Pirxem**.

Wybudowany w Krakowie synchrotron **Narodowe Centrum Promieniowania Synchrotronowego**, nosi nazwę **Solaris** – tak jak powieść Lema.

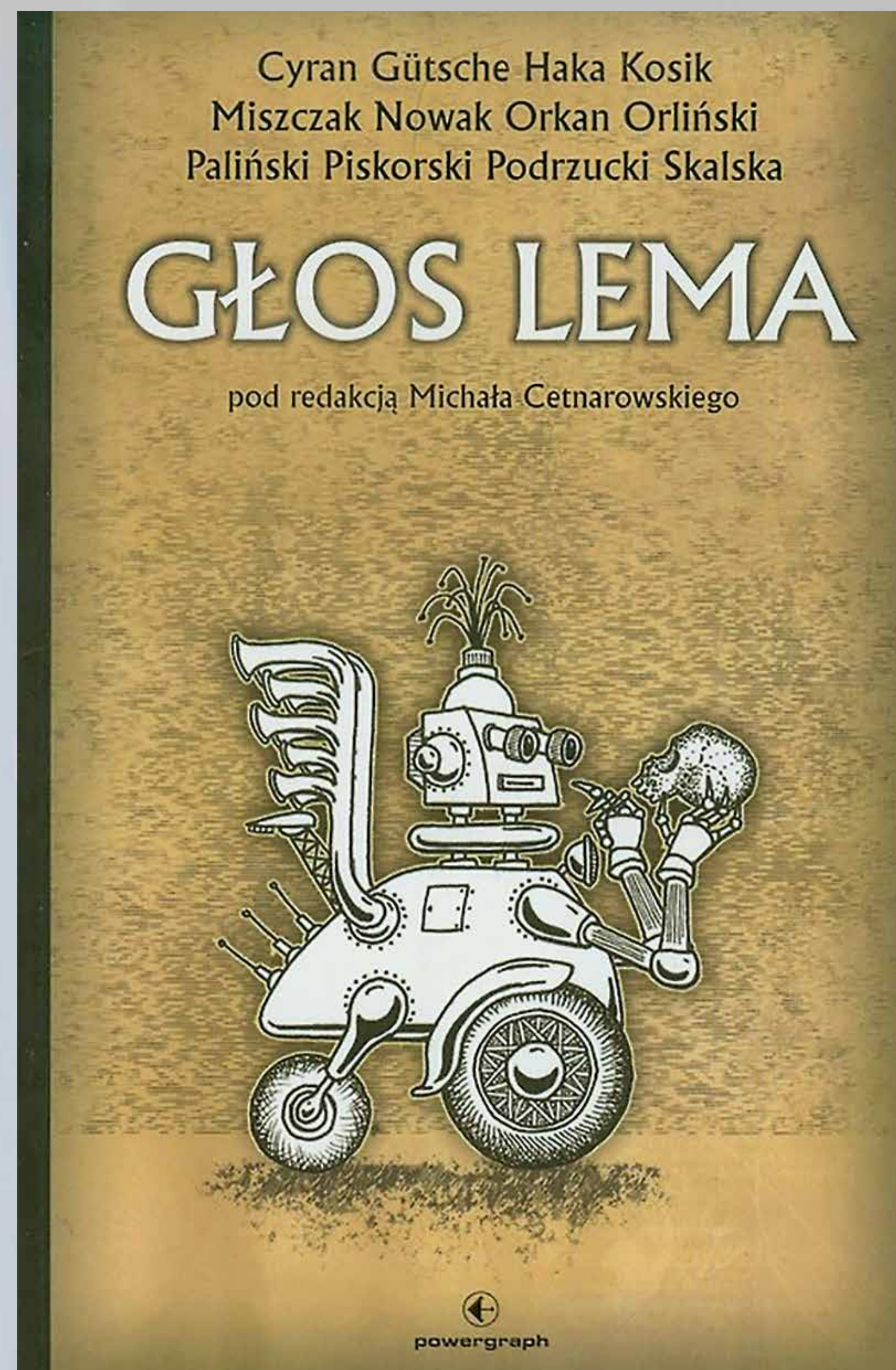
Źródło: <https://www.google.pl/logos/lem/>

Źródło: <https://roklema.pl/mural-w-warszawie/>

23 listopada 2011, z okazji 60. rocznicy wydania **Astronautów**, pierwszej powieści Lema, wyszukiwarka Google przygotowała specjalnego **Google doodle'a** z animacją i grą opartą na motywach z **Cyberiady**, a inspirowaną ilustracjami Daniela Mroza do dzieł Lema. Był to najbardziej skomplikowany doodle wydany do tego czasu przez Google.

9 sierpnia 2020 w **Warszawie na ścianie Wojewódzkiego Centrum Kultury powstał mural** inspirowany twórczością Lema, w którego realizację włączyli się mieszkańcy miasta.

Źródło: <https://lubimyczytac.pl/ksiazka/118106/glos-lem>

Z okazji **90. rocznicy urodzin Lema** opublikowano antologię opowiadań fantastycznych polskich autorów pt. **Głos Lema**, ze wstępem **Jacka Dukaja**. Każdy utwór był napisany z inspiracji twórczością pisarza.

Źródło: <https://booklips.pl/newsy/tak-wygladal-pogrzeb-stanislaw-lem-w-swiecie-z-cyberiady-turecki-animator-sklada-hold-polskiemu-pisarzowi/>

Jedenaście lat po śmierci Stanisława Lema **grafik z Turcji, Polat Yarisci**, stworzył specjalną animację inspirowaną światem **Cyberiady**. Był to osobisty hołd dla polskiego autora. Krótki filmik przedstawia pogrzeb Lema odprawiany przez roboty znane z fabuły jego utworów.

DOKTOR HONORIS CAUSA

Uniwersytetu Opolskiego – 8 grudnia 1997 r.

Stanisław Lem

pisarz, eseista, filozof, futurolog i humanista

8 grudnia 1997

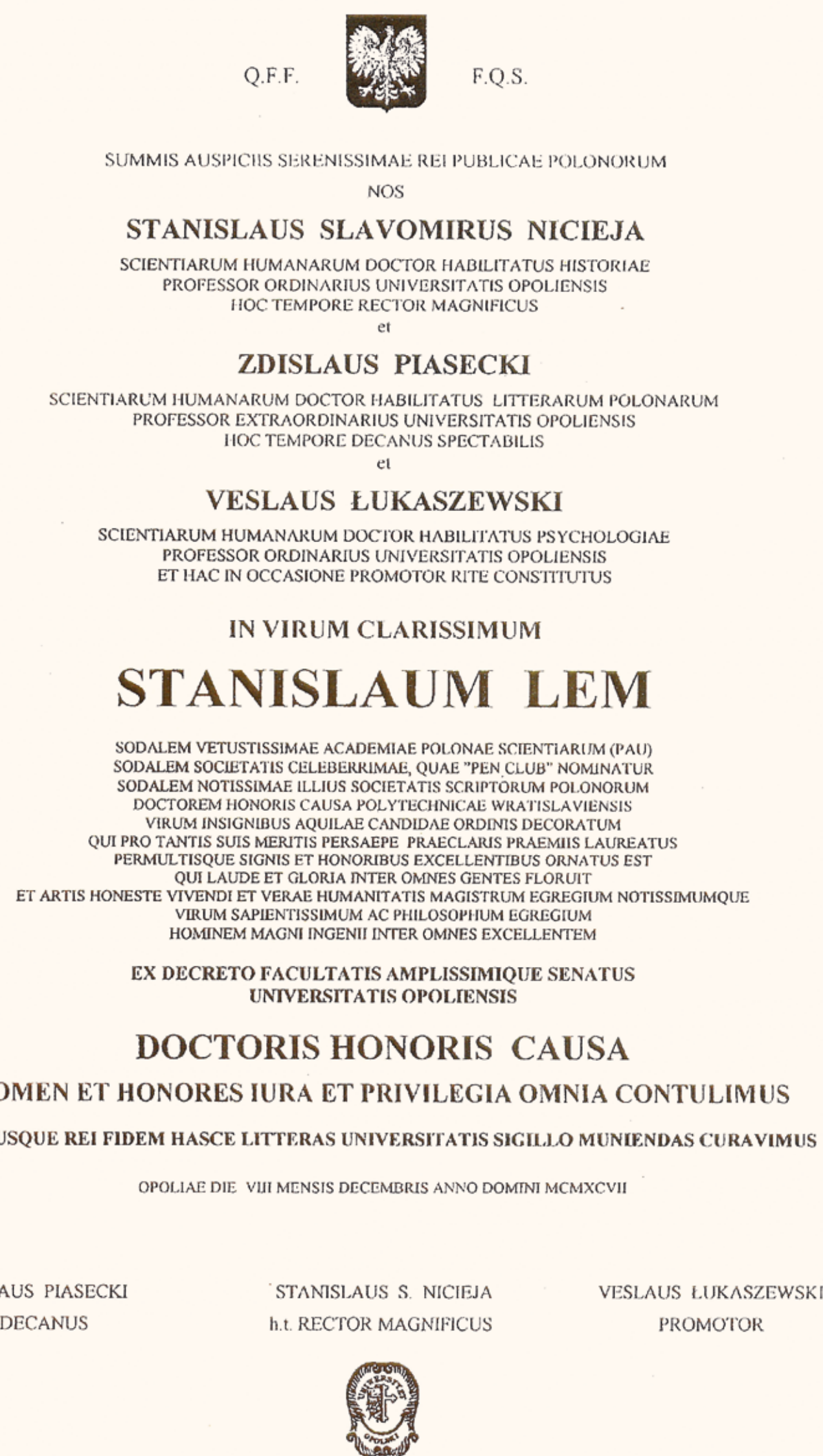
Promotor: prof. dr hab. Wiesław Łukaszewski,
Uniwersytet Opolski

Recenzenci: prof. dr hab. Ryszard Handke,
Uniwersytet Warszawski

prof. dr hab. Stanisław Beres,
Uniwersytet Wrocławski

Jeden z najwybitniejszych polskich pisarzy współczesnych, eseista, światowej sławy znawca nauki, znakomity obserwator praw przyrody, filozof, futurolog, mądry komentator współczesnej cywilizacji, doktor honoris causa Politechniki Wrocławskiej, Uniwersytetu Jagiellońskiego i Uniwersytetu Lwowskiego.

Doctor
Honoris Causa

Dyplom doktoratu honoris causa

Stanisław Lem doktorem honoris causa Uniwersytetu Opolskiego

Myśliciel zadziwiający

Ósmego grudnia wybitny polski pisarz, eseista i filozof Stanisław Lem otrzymał z rąk prof. dr hab. Stanisława S. Niciej, rektora UO dyplom Honoris Causa Doctoris. Na prośbę Stanisława Lema uroczystość odbyła się w Urzędzie Miasta Krakowa.

Pragniemy dać wyraz najwyższego uznania dla twórcy, który rozszerzył granice literatury, artyzmu - myśliciele, który głębią swych przemyśleń i zadziwiających skojarzeń zyskał powszechne uznanie krytyki światowej, ceniony zwłaszcza w literaturze artystyczny eksperyment i futurologiczną refleksję nad losami ludzkiej cywilizacji - zaszczytnie uchwałę Senatu UO o nadaniu tytułu doktora honoris causa rektorowi Niciej. Wszyscy nasi dotychczasowi doktorzy honoris causa Śląskami z krwi i kości, ich biografie wpisane są w historię Śląska. Ale po II wojnie światowej Śląsk Opolski stał się miejscem, gdzie nowe domy znalazły wygnane z dawnych polskich ziem kresowych. Ta liczna społeczność wpłynęła na kształt kultury Śląska i ma swoich wybitnych przedstawicieli, pieśń przeszłości i wielkość Kresów. Do najwybitniejszych z nich należy Stanisław Lem - wielki Lwówianin.

Prof. dr hab. Wiesław Łukaszewski w wygłoszonej laudacji nazwał pisarza sumieniem epoki elektroniki. Stanisław Lem jest wzorem pracowitości - mówił promotor, prof. Łukaszewski. - Napisanie tylu książek to nie tylko talent, bo nie można spać, a w przerwach pracować. Węzeł odwrócić Stanisław Lem w swoim wykładzie podkreślił przede wszystkim, że jest dzieckiem lwowskim. Wspominał swoją młodość we Lwowie i losy powojenne. Studiowałem na Wydziale Medycznym Uniwersytetu Jana Kazimierza. Na anatomii mieliśmy zajęcia z prof. Markowskim, który miał ten srogi zwyczaj, że rzucał w powietrze kości nadgarstka, a egzaminowany student miał je rozpoznawać w locie. Na innych zajęciach wymagano od nas, byśmy cytowali fragmenty pism marksistowskich. Jako młody człowiek stałem się zuchwały, a nawet bezczelny. Powiedziałem: Marks pisał po niemiecku, więc ja też będę mówił po niemiecku. Co ja tam wtedy po niemiecku mówiłem, to jeden Pan Bóg wie. Gdy zaproponowano mi wstąpienie do komunistycznej organizacji, odmówiłem tłumacząc, że ja jeszcze nie dorosłem do tak doniosłej funkcji. Studia przerwała mi inwazja niemiecka - opowiadał pisarz. Wystąpienie Stanisława Lema, pełne humoru wspomnienia przyjęto oklaskami. Uroczystość wręczenia dyplomu Stanisławowi Lemowi w sali portretowej UM w Krakowie miała kameralny charakter, przybyli na nią między innymi przyjaciele zaproszeni przez Stanisława Lema i jego żonę Barbarę. Sam akt nadania tytułu wzbudził znaczne zainteresowanie mediów. Informacje o tym wydarzeniu przekazały centralne gazety i główne wydania dzienników telewizyjnych.

Maciejka Lis-Skórnińska

Lwówianin Stanisław Lem z małżonką w towarzystwie Haliny i Stanisława Niciejów, Kraków 1999 r.

(fot. archiwum Stanisława S. Niciej)

Indeks 1997, nr 6

Stanisław Lem, jeden z najwybitniejszych polskich pisarzy współczesnych, doktorem honoris causa UO

Na zdjęciu od lewej: Stanisław Lem, prof. Wiesław Łukaszewski, dr Wanda Matwiejczuk

Uroczystość nadania tytułu doktora honoris causa UO w Urzędzie Miasta w Krakowie. Na zdjęciu od lewej: prof. Krystyna Borecka, ks. Helmut Sobeczko, Stanisław Lem, Maria Najda

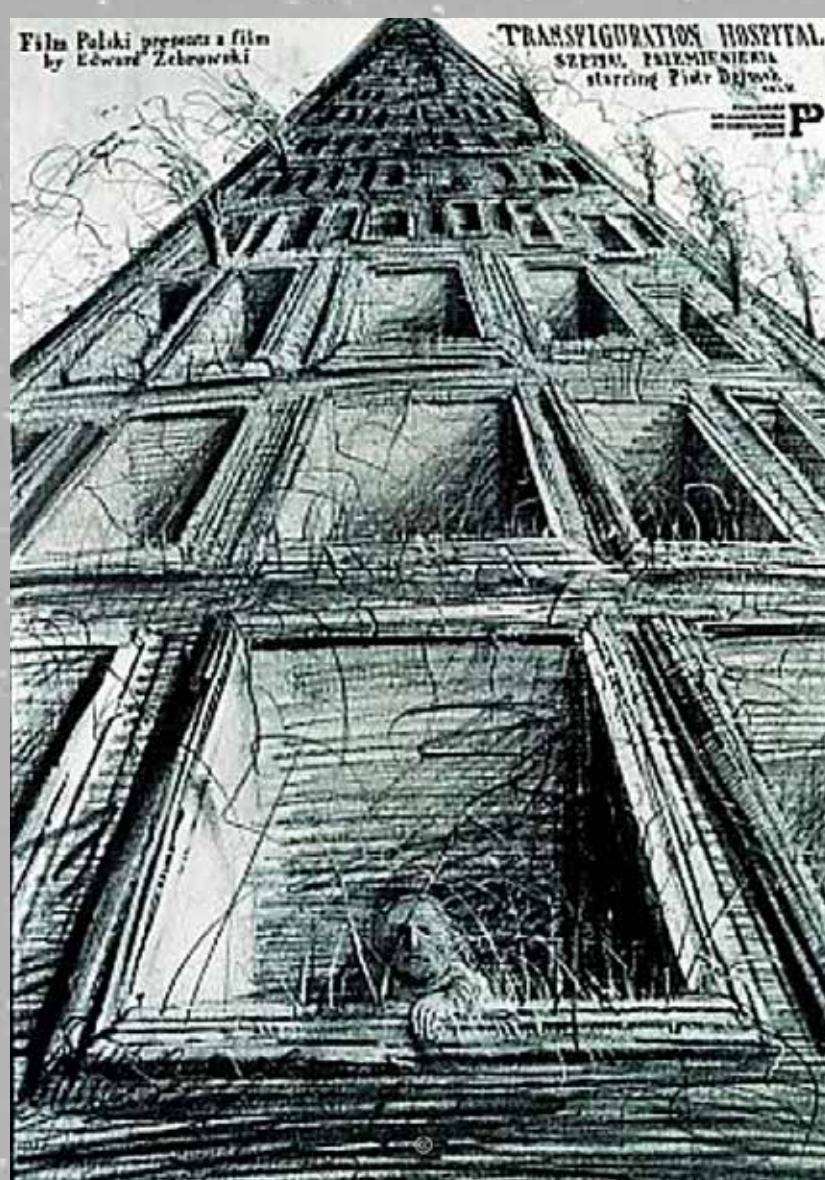
fot. J. Mokrzycki

ADAPTACJE FILMOWE

PRZEKŁADANIEC (1968)

Reżyseria: Andrzej Wajda
Scenariusz: Stanisław Lem
Na podstawie opowiadania:
„Czy Pan istnieje, Mr. Johns” Stanisława Lema
Produkcja: Polska
Obsada: Bogumił Kobiela, Ryszard Filipski, Anna Prucnal, Jerzy Zelnik, Piotr Wysocki, Tadeusz Pluciński, Barbara Krafftówna, Gerard Wilk, Daniel Olbrychski, Jennifer Vallance, Wojciech Rajewski

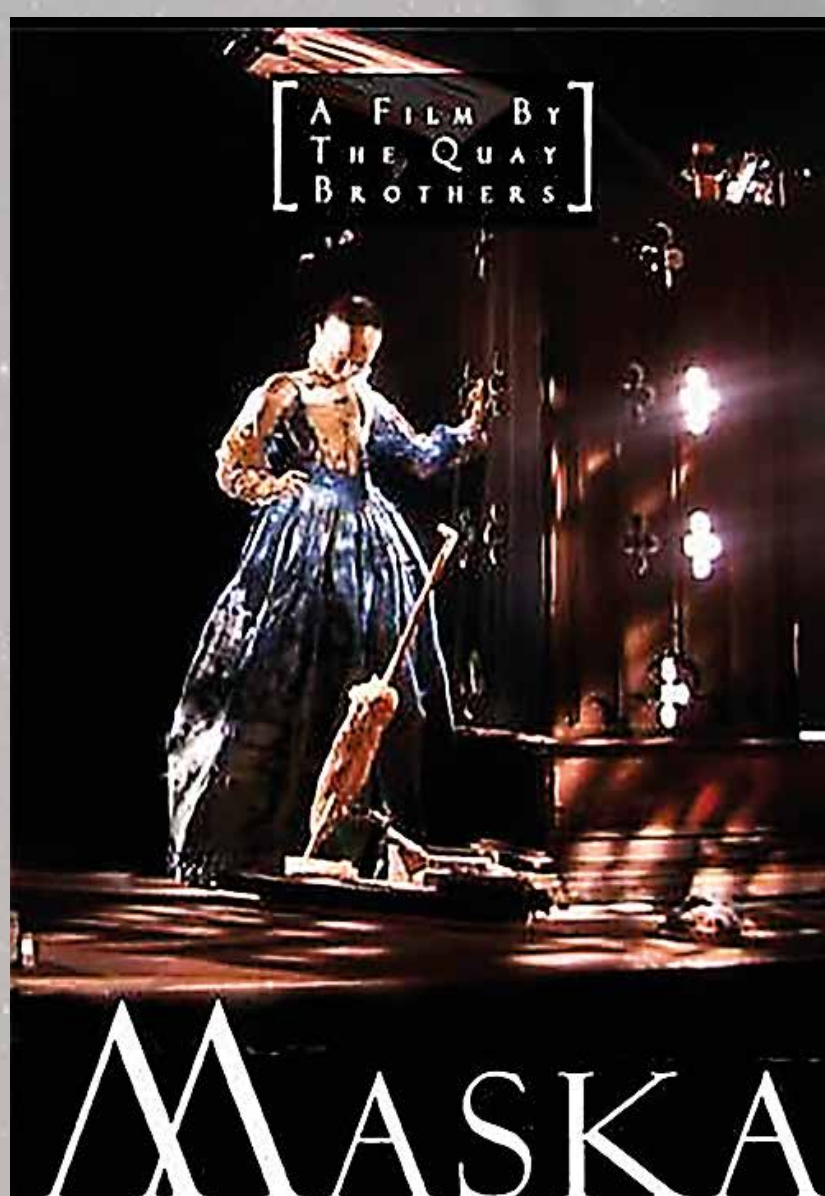
SZPITAL PRZEMIENIENIA (1978)

Reżyseria: Edward Żebrowski
Scenariusz: Edward Żebrowski, Michał Komar
Na podstawie książki:
„Szpital Przemienienia” Stanisława Lema
Produkcja: Polska
Obsada: Piotr Dejmek, Henryk Bista, Ewa Dałkowska, Gustaw Holoubek, Zygmunt Hübner, Wojciech Pszoniak, Zbigniew Zapasiewicz, Marcin Troński, Ryszard Kotys, Władysław Kowalski, Elżbieta Karkoszka, Jerzy Bińczycki

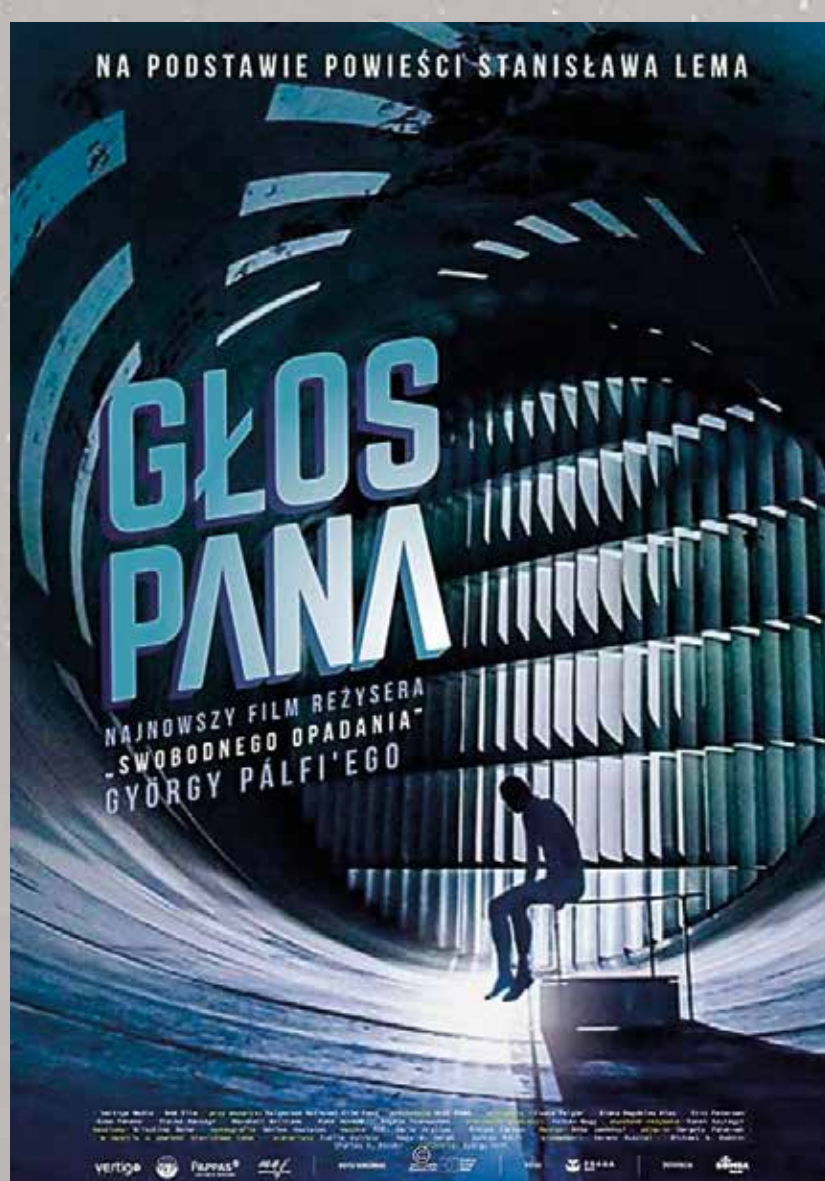
IJON TICHY: RAUMPILOT (2007)

Reżyseria: Oliver Jahn, Randa Chahoud, Dennis Jacobsen
Scenariusz: Oliver Jahn
Na podstawie książki: „Dzienniki gwiazdowe” Stanisława Lema
Produkcja: Niemcy
Obsada: Oliver Jahn, Nora Tschirner, Peter Princz

MASKA (2010)

Reżyseria: Timothy Quay, Stephen Quay
Scenariusz: Stephen Quay, Timothy Quay
Na podstawie opowiadania:
„Maska” Stanisława Lema
Produkcja: Polska, Wielka Brytania
Obsada: Magdalena Cielecka (głos postaci animowanej)

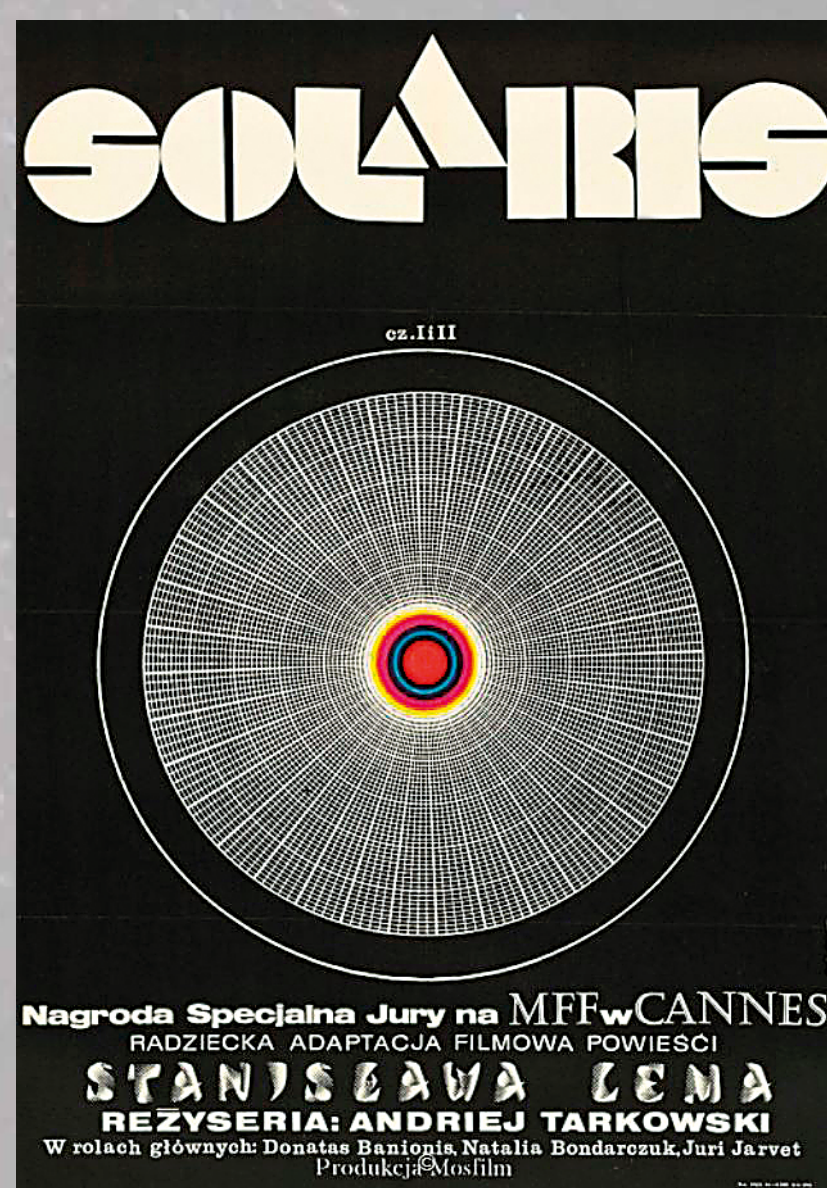

GŁOS PANA (2018)

Reżyseria: Steven Soderbergh
Scenariusz: Steven Soderbergh
Na podstawie książki:
„Solaris” Stanisława Lema
Produkcja: USA
Obsada: George Clooney, Natascha McElhone, Viola Davis, Jeremy Davies, Ulrich Tukur

SOLARIS (1971)

Reżyseria: Andriej Tarkowski
Scenariusz: Andriej Tarkowski, Fridrikh Gorenshtein
Na podstawie książki:
„Solaris” Stanisława Lema
Produkcja: ZSRR
Obsada: Natalia Bondarczuk, Donatas Banionis, Juri Jarwet, Anatoli Soloniszyn, Władisław Dworjecki, Sos Sarkisjan

SOLARIS (2002)

Reżyseria: Steven Soderbergh
Scenariusz: Steven Soderbergh
Na podstawie książki:
„Solaris” Stanisława Lema
Produkcja: USA
Obsada: George Clooney, Natascha McElhone, Viola Davis, Jeremy Davies, Ulrich Tukur

ONE (2009)

Reżyseria: Pater Sparrow
Scenariusz: Pater Sparrow / Judit Góczán
Na podstawie książki:
„One Human Minute” Stanisława Lema
Produkcja: Węgry
Obsada: Zoltán Mucsi, László Sinkó, Pál Mácsai, Vica Kerekes, Balázs Czukor, Zoltán Balázs, Máté Haumann

KONGRES (2013)

Reżyseria: György Pálfi
Scenariusz: György Pálfi, Gergő Nagy V., Zsófia Ruttkay
Na podstawie książki:
„Głos Pana” Stanisława Lema
Produkcja: Węgry, Kanada
Obsada: Csaba Polgár, Kate Vernon, Marshall Williams, Eric Peterson, Benz Antoine, Jenna Warren, Jodi Larratt, Andrew Moodie, Sarita Van Dyke, Jennifer Vallance, Angelo Tsarouchas, Diána Magdolna Kiss, Jennilee Murray

POKÓJ (2021)

Reżyseria: Krzysztof Jankowski
Scenariusz: Krzysztof Jankowski
Na podstawie opowiadania:
„Podróż siódma” Stanisława Lema
Produkcja: Polska
Obsada: Wojciech Solarz, Kamila Kamińska, Paweł Ciołkosz, Jacek Różański, Grzegorz Woś, Gracja Niedźwiedz

CIEKAWOSTKI O LEMIE

NARODZINY STANISŁAWA LEMA

W e Lwowie, w mieszkaniu przy ul. Brajerowskiej 4, Sabina Lem (z domu Woller) wydała na świat Stanisława Hermana, jedynego syna lwowskiego lekarza Samuela Lema. Choć w dokumentach widnieje (później powielana) data 12 września jako data jego urodzin, faktycznie przyszedł na świat dzień później, 13 września. Jak sam pisał po latach w liście do swojego przyjaciela, rodzice podali inną datę jego narodzin, by... uniknąć pecha.

Zdjęcie z misiem, 1921 r.

Źródło: <https://roklema.pl/wystawy/>

FAN MOTORYZACJI

Stanisław Lem nie ukrywał swojego zamiłowania do samochodów. Był szczęśliwym posiadaczem kilku unikatowych modeli – m.in. AWZ P70, Wartburga 1000, Fiata 1800, Fiata 125p i Mercedesa W201. Jego syn Tomasz tak wspomina podróże z ojcem:

Ojciec okazał się kierowcą obdarzonym temperamentem. Objawiało się to tym, że wjeżdżając na jakąś górę musiał wyprzedzić wszystkie napotkane po drodze samochody. (...) Do żelaznego repertuaru podróży z ojcem należało wygotowywanie wody z chłodnicy. Matka była w takich wypadkach wysyłana na poszukiwania wody, którą od dobrych ludzi przynosiło się w bańce na mleko. Podczas tych zabiegów stojący przy drodze w kłębach pary pojazd, z ojcem za kierownicą lub majstrującym przy silniku, mijały wszystkie uprzednio wyprzedzone samochody.

Tomasz Lem, *Awantury na tle powszechnego ciężenia*, Kraków 2009, s. 54-55.

Lem nad Dunajcem. Jeden z dwóch wartburgów, 1960 r.

Źródło: <https://roklema.pl/wystawy/>

STANISŁAW LEM PRZEZ LATA WSPIERAŁ PAH

Stanisław Lem doczekał się serii koszulek ze swoją podobizną, wyprodukowanych przez łódzką firmę Pan Tu Nie Stał. Pisarz przez wiele lat wspierał Polską Akcję Humanitarną, dlatego jego spadkobiercy, w porozumieniu z Wojciechem Zemkiem, sekretarzem Lema, zarządzającym też portalem Lem.pl, zdecydowali się przekazać prawa do wizerunku pisarza bez pobierania opłaty licencyjnej. W ramach rekompensaty 10% wartości ceny nominalnej każdej koszulki ma być przelewane na konto Polskiej Akcji Humanitarnej.

MIŁOŚNIK PSÓW

W życiu Stanisława Lema zawsze obecne były psy, z którymi chętnie się fotografował:

Bartek, 42 kg żywej wagi, potwornej wielkości bydlę, głowa jak ćwierć, już ma rok i 2 miesiące, a durne toto, że niech ręka boska! Każdego obcego oblizuje, wszystkich kocha, szczeka od rana do nocy. Zwariować można z tym psem, a gdy zaczynam kląć w żywy kamień, Barbara i Teściowa chórem do mnie: Sam chciałeś! – niby wilka, i faktycznie chciałem przez sentyment za tym moim starym alzatczykiem, com niegdyś go miał, ale skąd mogłem wiedzieć, że taki przystojny dureń nam się trafi?

Z listu do Aleksandra Ścibora-Rylskiego, maj 1976 r.

PRZYJACIEL ASTRONAUTÓW

Twórczość Stanisława Lema była szczególnie rozchwytywana w Związku Radzieckim. Tam też spotkania z pisarzem prowadzili nawet astronauta Boris Jegorow i Konstantin Fieoktistow – którzy sami te spotkania organizowali.

Stanisław Lem z Konstantinem Fieoktistowem, wybitnym radzieckim astronautą, Moskwa 1965 r.

Źródło: <http://solaris.lem.pl/blog/2015/11/>

SMAKOŁYKI

Lem miał słabość do słodczy i jadał je nawet po tym, gdy dowiedział się, że choruje na cukrzycę. Szczególnie lubił marcepan i chałwę. Był też zwolennikiem likierów, popijał chartreuse i benedyktynekę, a palił tylko i wyłącznie papierosy mentolowe. We wspomnieniach syn Tomasz opisuje rytuał zjadania marcepanu:

Ojciec... w ciszy i skupieniu odwijał z celofanu kawałek marcepanu i odkrawał dwie porcje – dla mnie i dla siebie. Po chwili błogiej ciszy, pełnej kontemplacji, ojciec zamaszystym ruchem strącał okruszki do szpary pod kłapę – czasem zebralo się ich tam całkiem sporo. Owym marcepanowym ucztom towarzyszyła konspiracyjna atmosfera, ponieważ – choć się o tym nie mówiło – obydwaj zdawali sobie sprawę, że matka nie pochwaliby sposobu, w jaki pozbywaliśmy się okruszków, a i sposób czyszczenia scyzoryka mógł wzbudzać wątpliwości.

Tomasz Lem, *Awantury na tle powszechnego ciężenia*, Kraków 2009, s. 138.

Stanisław Lem ze świeżo zakupionymi ciastkami przed krakowskim hotelem Cracovia, 1971 r.

Źródło: <https://solaris.lem.pl/galeria/album-domowy/26-album/detail/1240-1971-hotelcracovia#>

PHILIP K. DICK

Dicka i Lema łączyły nie tylko uprawiany gatunek literacki i czas, w którym tworzyli. Amerykański pisarz był przekonany, że Stanisław Lem nie istnieje, a nawet jeśli jest prawdziwy, to nie jest jedną osobą. Oskarżał on Lema o bycie radzieckim agentem, szerzącym propagandę i dezinformację za żelazną kurtyną. Philip K. Dick wiele swoich dzieł napisał pod wpływem leków, alkoholu i narkotyków, od których był silnie uzależniony. Być może to też wpłynęło na jego paranoiczne teorie dotyczące Lema.

Stanisław Lem z szorstkowłosym jamnikiem Protonem, Kraków 1993 r.

WYDAWNICTWO LITERACKIE

